

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח" רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

בית נאמן

שיעורו של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

יום שלישי כ"ה בשבט התש"ע

נושאי השיעור:

זמן הג' ועוד

א. צריך לעיין לא צריך הסכמות. ב. חותמים: על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה. ג. הקיבורת כשרה להנחת תפלין. ד. נשים לא צריכות לשמוע פרשת זכור. ה. מה משמעות "נץ"? ו. "עם הג' החמה" ביאור תיבת "עם". ז. כדאי לאחר התפלה לסוף הג'ן. ח. זמן רבנו תם. ט. הזמנים לפי רבי אברהם בן הרמב"ם.

לא צריך הסכמות, צריך לעיין

א. ¹קודם כל, אתם תלמידי חכמים גדולים, אתם יכולים להבין כל מה שכתבתם [בירחון או"ת שבט תשמ"ו סי' מ"ד בעניין זמן הג'ן אם בתחילתו או בסופו, ונדפס כעת בשו"ת בית נאמן ח"ד חאו"ח סי' כ"ו], ולהוסיף עליו כהנה וכהנה. אבל אתם יותר מדאי ענויים, שאתם לא יכולים להוציא ספר או משהו בלי הסכמות. וזה גורם לכם שאלה הנמצאים "היושבים ראשונה במלכות" (אסתר א' י"ד)... הם קובעים אם אתם תתמנו לדיינים או לא תתמנו לדיינים. אני רוצה לומר לכם: אדם מה שהוא - זה מה שהוא. אם תוסיף עליו אלף הסכמות, או לא יכתבו עליו שום הסכמה, הוא ישר מה שהוא. הרמב"ם ע"ה כתב בגיל שש עשרה את ספרו הראשון על העיבור ², [ולא ביקש הסכמה מאף אחד]. הרש"ש כתב חידושים שלו על הגמרא, בזמנו אמרו שהוא סוחר, היו חכמים גדולים בזמנו שהפריכו דבריו כלאחר יד. היה חכם אחד שכתב: "לולי שהוא קרוב משפחה של האלמנה והאחים ראם, לא נדפסו ההגהות שלו. בגלל שהוא קרוב לבועל הכסף, זה נדפס". והיום אנחנו יודעים - כל מי שלומד אמת לאמתה של תורה יודע - שלולי הרש"ש אי אפשר לעבור עמוד בגמרא. ההגהות שלו קולעות אל השערה ולא יחטיאו. מזל יש לנו שהוא קרוב משפחה של העשירים, לולי כן היינו נמצאים בחושך ובאפילה... ³ וכמה הסכמות קיבל הרש"ש על החיבור שלו? שום הסכמה! רבי יוסף חיים כתב ספרים מגעוריו עד סוף ימיו, אפילו הסכמה אחת לא קיבל! שום הסכמה. לעומת זה בדורנו יש הסכמות לאנשים שלא שוים פרוטה, לא יודעים כלום! יש אחד שכתב ספר על מסכת מכות (ראיתי את זה בחוץ לארץ, בקושי אפשר לומר שהוא משהו), נו, קיבל הסכמה, וכתוב בה: "טובינא דחכימי, מרגינתא דלית בה טימי" - אי אפשר לשער את המרגלית הזאת כמה נפלאה היא, ואינו יודע בין ימינו לשמאלו... אינו יודע כלום. אני יודע יש כאן את רבי דוד שיחיה, יש לו ספר טוב מאד, אבל הוא לא מוציא אותו, כי יש לנו תכונה. והתכונה הזאת היא תכונה רעה, צריך להילחם בה! מה התכונה הזאת? לדייק ולדייק עד הסוף, אולי יקום איזה אחד, איזה "שד משחת"... ויקשה עלי. אבל אפילו תעשו כל מה שאתם עושים, תמיד קמים כאלה שקוראים את הדברים בלי עיון, ויש להם קושי ⁴.

- שיעור זה ממרן רבנו הגדול זצ"ל בעניין זמן נץ החמה, נמסר לאברכי הישיבה בכלול "תורת משה אמת" בראשות רבנו הראב"ד הגאון הגדול רבי דוד עידאן שליט"א. ביום שלישי כ"ה בשבט התש"ע. המערכת.
- לישיבה שלנו קוראים לה "ישיבה משונה" (לפני כמה שנים ככה קראו לה) כי לומדים בה עיבור. הרמב"ם שכל הישיבות בעולם לומדים דבריו, "הפוך בה והפוך בה דכולא בה" (אבות פ"ה משנה כ"ג), החיבור הראשון שלו היה עיבור. לא צריך להתייחס למה שיאמר העולם, העולם אפס, אינו שוה פרוטה אחת. העולם טיפש וסכל ופתי! צריך אדם להיות מה שהוא.
- לפעמים הגאון מוילנא ובית חדש מתחבטים בכונות רש"י, ומפללים עד השמים, והתא רואה שזה דחוק, זה לא הסגנון של רש"י. זה לא החשיבה שלו. בא הרש"ש ואומר: לרש"י הייתה חסרה שורה בגמרא, וכן משמע באיזה מקום, ולפי זה דברי רש"י ברורים. ומתברר שהוא צודק! אין מתברר? דקדוקי סופרים מביא כמה גרסאות כותב יד שהשורה הזאת חסרה וזהו. "נחה שקטה כל הארץ" (ישעיה י"ד), אתם רוצים לדעת איפה זה? ברכות דף כ"ד ע"ב (ברש"י ד"ה ומתני), יש שם הגהת בית חדש ארוכה, והגר"א באורח חיים (סי' פ"ט ס"ק כ"ב) נתקשה בזה, ואחרי כל ההסבר אתה מרגיש שככה רש"י לא אומר. אם כתוב בגמרא דבר כזה, בפשטות היה מפרש. [וע"ע בספר ארם נסי ברכות שם].
- אחד כתב ספר, ראה מפתחות של איש מצליח (ח"א סימן כ"ט), וחשב שאבא פסק נגד שלחן ערוך! כתב בספרו לא פחות ולא יותר "הרי דבריו [של אבא] נגד סניף מפורשי!". עניתי על

גם כן מדויק הרבה, ומחפש ספרים הרבה. היום לחפש אין לכם מה לחפש, המחשב נותן הכל. בלחיצה אחת על הכפתור רואים הכל - "ויצא העגלה הזו" (שמות ל"ב כ"ד)... הכל יש שם. אבל העיין זה מה שחסר בדורנו, לא יודעים לעיין!

בא"י על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה

ב. חכם אחד אומר שצריך לומר "על המחיה" ולא אומרים "על המחיה ועל הכלכלה", והוא תוקף את רבי משה פעם פעמיים, שלש, ארבע, חמש, עשר פעמים... ומה הטענה שלו? מרן בסימן ר"ח כתב שאין חותמים בשתים. כאילו לפני מרן לא ידענו את זה, אחרי שמרן כתב נגמר. אבל זו הלכה מפורשת בגמרא בברכות (דף מ"ט ע"א) שאין חותמין בשתים. ובכל זאת, הטור (סי' ר"ח), ואבודרהם (הלכות ברכות השער השני), והראב"ן (ברכות סי' ק"ץ), ובן איש חי (שי"א פרשת מטעי אות א'), ובית עובד, ובית מנוחה (דף רכ"ו ע"א), וסודרים של ג'רבא, ושל תונס, ושל מרוקו, כתוב בהם "על המחיה ועל הכלכלה". כולם חולקים על הגמרא ורק אתה גילית חדשות ונצורות?! רבי משה הסביר (ברכת ה' ח"ב פרק ב' הערה 11) בטוב טעם שמרן בבית יוסף לא התכוון לזה, תקרא את הדברים, הם משכנעים. ואם תימצי לומר [שיש בעיה בזה], מחיה וכלכלה הם לא שני דברים - אלא על הארץ שמוציאה מחיה וכלכלה, ומוציאה פרי העץ, ומוציאה פרי הגפן, מה אכפת לך? הכל אותו דבר. הארץ מוציאה את הכל ⁵. ואני לא אומר לאף אחד מה לעשות, יעשה מה שירצה. אבל "על המחיה ועל הכלכלה" זה הנכון, בן איש חי פשיטא ליה לומר "על המחיה ועל הכלכלה", כל האחרונים האלה בוקי סריקי הם! לא יתכן כדבר הזה. [וע"ע במבוא לספר ארם נסי גיטין עמ' 80].

כל הקיבורת כשרה להנחת תפלין

ג. זו הסיבה שאני אומר גם כן שכל הקיבורת כשרה להנחת תפלין, והטעם דבריו בסוף ספר כה לחי [לרבי ישראל חזאד זצ"ל] שכל התשובה כולה של אבא בנויה על הסעיף הזה: כתבתי את לוח המפתח ותוכן העניינים [בסוף שו"ת איש מצליח], בשביל אדם שלא יכול לקרוא בספר. אבל אתה מחבר ספר, ומשיג על חכם, תקרא אותו! אבא לא ראה את אותו סעיף? כל התשובה של אבא, עשרה דפים בנויה על אותו סעיף!

ד. ואנחנו בחבורות "זיו התורה" מתווכחים ומתווכחים ומתווכחים, וחוזרים מאה פעמים ואתה בשביל מה כל זה? בכתוב שתי מלים, "כך גרס הטור, ומה שתקשה על רבי משה תקשה על הטור". זו גמרא, לא פחות ולא יותר. אל תתפלפלו מה זה מחיה ומה זה כלכלה, חבל על איבוד הזמן. כי אחרי שאתם כותבים, הם עוד פעם חוזרים... אני הייתי אומר בחוץ לארץ "מחיה וכלכלה", ככה אמרנו. (שמעתי חכם אחד בטבריה שהיה אומר "על המחיה, ועל הכלכלה לדעת אוהל מועד". מה זה? יש ספר אהל מועד, ולמטה יש פירוש יריעות האהל, ושם (דף ק"ד ע"א) הוא לפל שני דפים לומר "על הכלכלה", אבל הוא לא ירד לעומק של רבי משה שהוכיח דברים בטוב טעם, מה לעשות? אז הוא היה אומר "על המחיה" כאילו נגמרה הברכה, ומוסיף: "ועל הכלכלה לדעת יריעות האהל". איזה חכמות אלה?) ופה גם כן המשכתי. אחר כך ראיתי בספר פרח שושן של רבי שושן כהן זכרוננו לברכה (בשבחי הרב המחבר עמ' 16) שהוא חזר בו מלומר "על הכלכלה" על פי דברי משנה ברורה (ס' ר"ח בשעה"צ אות נ"ב), אז אני הפסקתי גם כן. אמרתי: טוב, נאמר "על המחיה" בלבד. אחר כך ראיתי שחוזרים פעם ופעמיים ועוד, רבי משה כותב דברים ברורים, לכן חזרתי לומר "על המחיה ועל הכלכלה"!

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	19:03	20:20
ת"א:	19:20	20:23
חיפה:	19:11	20:24
ב"ש:	19:18	20:20

קדיש לתמונה: עירוב טרבלסי. עירוב מופי: 050-2738858

ט"ז

עצרת חספד

להיום שלשים יום, ימי בכי אבל אבינו מורנו ודרכנו, נאון עוזנו וצנף תפארתנו, עמוד ההוראה, צדיק מושל ביראה, שעמל ושקד בתורה מנעוריו עד וקנתו, וה' אתו שהלכה כמותו, עשה אזנים לתורת רבותינו נאוני ספרד בבקיאותו העצומה, והשקיע כחו ומרצו לכרד סתביהם ולהוציא לאור תעלומה, השיב לכל שואל בענות חן כל קושיא ובעיא, ופשט ספקותיהם ככן עזאי בשוקי טבריא, כאשר נהירין לו שבילי דתלמודא טוב"י הש"ע והפוסקים, וממנו הכל היו דולין ומשקים - בדרכי העיון, הסרעת ההלכה ויראת ההוראה, אמון מופלא אמון מוצנע אמון מכוסה, אשר אמרנו בצילו נחסה

מו"ד ועט"ד הגאון הגדול

כמוה"ד רבי רחמים אליהו מאזוז זצ"ל

מראשי ישיבת כסא רחמים

נתאסף ונשא נהי קינה והספד ביום שלישי י"ז בסיון המקודש

בישיבתנו הקדושה "דרכי העיון" (שעמדה מיום הווסדה תחת הנהגתו והדרכתו)

סניף ישיבת כסא רחמים תכב"ץ

רחוב הרב פארדו 18, שכונת אור החיים בני ברק, בשעה 17.00 אחה"צ

יספידוהו הרבנים הנאונים:

מזן ראש הישיבה מו"ד ועט"ד הגאון רבי צמח מאזוז שליט"א

אח הרב המנוח

גאון ישראל ותפארתו מזן הראש"ל רבי שלמה משה עמאר שליט"א

רבה של עיה"ק ירושלים

מרא דארעא דישראל מזן הראש"ל הגאון הגדול רבי דוד יוסף שליט"א

הרב הראשי לישראל ונשיא בית הדין הגדול, ובעל הלכה סדרה

מו"ד הגאון הגדול רבי יצחק ברדא שליט"א

ראש ישיבת "יצחק ידן" אשקלון, גיס הרב המנוח

חבר"נ הגאון המפורסם רבי אהרן ביטבול שליט"א

ראש בית ההוראה יביע אומר ורב אזורי חבל מודיעין

מורנו הרב הגאון רבי מרדכי מאזוז שליט"א

בן הרב המנוח, ראש ישיבת "דרכי העיון" תכב"ץ

נכדו הגאון רבי רחמים אליהו הכהן שליט"א

רב קהילת "משכן אבנר" באר שבע

מנוחה ועריבת במקום

ישיבת דרכי העיון

המשפחה

מוסדות ישיבת כסא רחמים

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת **שולמית** ברכה טובה תח' בת הרבנית **אסתר** (חיה) **לויזה** ע"ה.

לע"נ אבי הישיבה הרה"צ **רבי בנימין הכהן בן מברכה** זצ"ל.

את הדורות האחרונים, תקח לך שער המלך, תקח לך את הגר"א, את הרש"ש, את הבית חדש. כתבו בסגנון של הדור הזה! **כתבו בפשטות, בישרות, באמונה, בעיון אמתי וישר. להודות על האמת.**

רוצים לדעת את הערך שלנו לעומת הראשונים?

1. יש עוד דבר בדורנו גרוע מאד, אם יוצא ספר חייבים להקשות עליו בכל מחיר. הייתה שיטה כזאת בחוץ לארץ. היו אומרים: משמרות כהונה מקשה? תתרוץ קושייתו בכח. הוא מתרוץ? תדחה את התירוץ. הוא מביא הוכחה? תדחה אותה. מביא דחיה? תיישר אותה. כלומר, אנחנו במלחמה עם המשמרות כהונה... ואדם חושב כשהוא מתחרה עם משמרות כהונה עוד מעט יהיה משמרות כהונה! ככה היה בדורו של הגר"א, אנשים חשבו שאם יפלפו ויפלפלו, פעם נגד רש"י, פעם נגד תוספות, ופעם נגד הרשב"א, אחר כך יגיעו לדרגה נגד רב איש ורבינא. חכם אחד באותו הדור כתב: "לולי רבותינו חכמי התלמוד, הייתי כותב אוקימתא חדשה!". והגר"א הזהיר "אל תעשו כך". אמר: אתם רוצים לדעת את הערך שלנו לעומת הראשונים? תקח גמרא שרש"י לא פירש אותה - ואל תסתכל מוסף רש"י - תיקח גמרא קשה ועמוקה ותשבור את הראש, אחרי יומיים שלושה תבין אותה. פתאום אתה רואה שרש"י במקום אחר כתב את זה במלה אחת, אז תדע להעריך את זה! תקח דיבור אחד ברש"י שיש בו ט"ס, ותשב עליו שעתיים שלוש עד שתמצא אולי איזה פתח, אחר כך תמצא רש"י שהוסיף עליו אות אחת, ותדע מי זה הרש"ש. אמר הגר"א: כשאדם ילמד בחריפות רבה, החריפות הזאת גורמת לו שכל יום הוא חושב שהוא מתעלה. "עכשיו הגעתי לדרגת הנודע ביהודה", "עכשיו הגעתי לדרגת מרן", "עכשיו הגעתי לדרגת הרשב"א", "עכשיו הגעתי לדרגת הרמב"ם", "לדרגת הר"ף", "לדרגת רב אשי" "לדרגת התנאים"... זהו, לא פחות ולא יותר⁶. לכן "עיניך לנוכח ביטון" (משלי ד, כ"ה) - "אל האמת ואל הישר" (רש"י שם). אל תבזבז זמנך בהבלים - אפשר לפרש בדוחק. תזרוק את כל הדחקים... מה השטיות האלה?! יש שכל ישר לאדם - לכל אדם, והלך ישר כאשר עשהו האלקים". ככה הרמב"ם כותב בסוף הלכות שמטה ויובל (פי"ג ה"ג). ה' עושה כל בן אדם ישר, יש בני אדם מתעקמים, מעקמים את השכל ואומרים "זה הפשט". זה לא הפשט, הוא יודע בלבו שזה שקר, אבל אם אני לא אומר ככה, אז מה חידשתי?... מה חידשתי? **חידשתי שאתה יודע את התורה, זה מה שחידשתי! לא צריכים לחדש בכל דבר ובכל הלכה דברי הבל וריק...**

מה משמעות "נץ"?

2. פה יש לנו שאלה, הדברים פשוטים, אפשר לומר אותם בשתי מלים, אבל יש מקור גם לדעה השניה, ואני הסברתי פנים. הענין הוא כך, יש מצוה להתפלל עם הנץ, השאלה היא האם "עם הנץ" הכוונה בתחילת הנץ או בסוף הנץ? בתחילה דנתי בפירוש המלה הנץ, מה זה הנץ? **ניצוצות, או פירושו שהדבר גדל.** אם נאמר מלשון ניצוצות, אז קצת ניצוצות מספיק כמו שנוהגים העולם. ואם נאמר "הנץ" מלשון "הנצו הרמונים" (שיר השירים ז, ז'), ורש"י כתב בעירוובין (דף כ"א סע"ב) "גדלו כל צרכן, וכבר גדל הנץ סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים הקטנים", אז הכוונה לסוף הנץ. אבל רש"י שם בלפרש דרשה, **ויש לי כלל - והכלל הזה בודק לפחות בעשרים מקומות⁷ - שדרך רש"י לפרש בגמרא לפי הדרשה אף שאינו**

6. יש אחד בדורנו שחולק על תנאים! אומר: מאיפה דרש רבי ישמעאל (כתובות דף ע"ב ע"א) שגנאי לבנות ישראל שיצאו גלויות ראש? מפני שהפסוק אמר "ופרע את ראש האשה" (במדבר ה, י"ח). אז הוא אומר: זה כי בזמנם הלכו בכיסוי ראש, אבל באמת אין שום חיוב. לא פחות ולא יותר! הוא חולק על ההלכה המפורשת, חולק על תנאים, חולק על הגמרא ועל הפוסקים כולם. לא בחינם הרב עובדיה (שיחיה) פעם התבטא "הייתי קורע את הדף הזה מהספר!". אתה רוצה ללמד זכות על אלה שהולכים בגילוי ראש, אבל לחלוק על רבי ישמעאל?! אין דבר כזה בעולם! כל זה בא מחוסר דעת. **אני לומד דרשה, אם אני אבין אותה או לא אבין אותה, זו קבלה ביד רבותינו, לא להתחכם!** אחד כתב ספר שיש בו יגיעה רבה, טרח וכתב. אז משהו מצא איזו קושיא שמהרשב"ש זה לא מוכרת, אפשר לפרש פירוש אחר על ידי בוהן ואגודל. אפשר לפרש, יש פסוק מפורש נגד הפירוש הזה, אבל אפשר להתווכח. וכי הכל נשען על מלה בהרשב"ש? יש פוסקים רבים, הוא אבא את כל הפירושים. **לקחת את כל הספר ולהתמודד אתה זה משהו אחר, אבל להקשות קושיא אחת ולומר "הנה חולק עליך". מה יצא לנו מזה? שום דבר.** זה מחלה מלפני שבע מאות שנה. כתוב בספר שבט יהודה שהם היו הולכים לאפיפיר להתווכח בכל מיני שאלות של אמונה. ואמרו: "נעשה כלל בינינו שלא נתווכח יותר מדי כדרכנו בלימוד"... בשעה שלומדים זה משהו אחר, וגם בשעה שלומדים אחרי שמגיעים לסיכום, תחפש את הפשט.

7. למטה במאמר שם הבאתי ששה-שבעה מקומות מקסימום, אבל במקום אחר הבאתי עשרים מקומות. מה יהיה? הייתה קושיא של **רבי אשר חדאד** שמצא סתירה ברש"י, בברכות (דף כ"ח ע"א) פירש כך, ובבב"ב פירש אחרת, לגבי "ונגי מוודע" (צפניה ג, י"ח). הקשה את זה בסוף ספר "אחימלך הכהן" הישן, ומצאתי [ענין במבוא לאר"ם נסי גיטין עמ' 23 ואילך] שבעשרות מקומות רש"י מפרש ככה. למשל, בגמרא בשבת (דף ל"ע ע"ב) כתוב כתיב "לשחוק אמרתי מהולל" (קלתה ב', ב'), משמע שהשחוק הוא דבר חשוב. וכתבי "ולשמחה מה זה עושה" (שם). ורש"י כותב "מהולל" - משובח. ככה מבינים את קושיית הגמרא. ואילו בקהלת שנאמר שם "לשחוק אמרתי מהולל" רש"י אומר שמהולל זה לשון הוללות וסכלות. אז אר"ך רש"י סותר עצמו? רש"י לא סותר את עצמו,

פשוט מאד, דורות על דורות הניחו שני זוגות תפלין. **החיד"א** העיד בזמנו (בשו"ת חיים שאל ח"א סי' א', הסימן הראשון) שבעלי בתים הניחו שני זוגות. "בעלי מקרא ומשנה יש מהן שמניחים". **ובשום ספר עד הבן איש חי אחד לא הזהיר: תיזהרו שלא יעבור את החצי התחתון,** אסור לעבור, "ולא יעבור כתיב" (מגילה דף ב' ע"א). לא אמרו את זה, כי בפשטות כל הקיבורת כשרה. בן איש חי הוא הראשון שהזהיר (ש"א פרשת חיי שרה אות ו'), וזה "קול שוברו עמו" (גיטין דף פ"ט ע"א), אמר שם **שהגר"א** פירש (סי' כ"ז סק"ה) שמה שאמר **בשימושא רבא** "פלג זרוע" - שעל זה מסתמכים כל המחמירים - פירושה שהקיבורת כולה ביחס לזה זה פלג זרוע. וזה פירוש כל כך פשוט וכל כך אמתי. **אין שום אחד מהראשונים - חוץ מבעל הגהות הסמ"ק** (סי' קנ"ג אות ב') - **שאמר שהקיבורת הזאת חציה כשרה וחציה פסולה.** יש **ערוך השלחן** שהגזים במחילת כבודו, וכתב (בסימן כ"ז סק"ד) שהגר"א מתיר להניח בכל חלק המרפק. זה לא נכון, הוא לא הבין את הגר"א. הגר"א התכוון כל הקיבורת. ככה פשט הגמרא בערכין (דף י"ט ע"ב), **והמשנה ברורה** (סי' כ"ז בביאור הלכה ד"ה בראש העצם) דחק מאד בגמרא להסכים לזה. אבל כיון שזו דעת יחיד, ואת מרן אפשר לפרש אחרת, אז אני לא אקח את הפשט הפשוט שנהגו ככה מדורי דורות, אבטל אותו ואכריח שהרמב"ם סובר ככה. **הרמב"ם** (פ"ד מהלכות תפלין ה"ב) לא סובר ככה. מי שיקרא יביע אומר (שיחיה בריא) יראה (בח"א חאר"ס סי' ג' אותיות כ"א) שאין שום הכרח לא בהרמב"ם ולא בהר"ף לומר ככה. אין אף אחד. רק שימושא רבא שאמר "פלג זרוע", והוא יחיד, ויש לו פירוש מאד נאה ואמתי [כדעה הפשוטה]. אז זה הדין. "וע"ע בשו"ת בית נאמן ח"ד חאר"ס ח' סי' באורך].

נשים לא צריכות לשמוע פרשת זכור

ד. בכל הדורות לא נהגו הנשים לשמוע פרשת זכור. ככה מוכרח אפילו ממגן אברהם (סי' רפ"ב סק"ה). אמר כשהחזן קורא בתורה, בורחות הנשים החוצה, שידעו כולם שהם פטורות מלימוד תורה, לא אמר "חוץ מפרשת זכור". זה פשוט מאד. בכל ספרי המנהגים כתוב כל מיני דברים פעוטים, השמש דופק על הדלת של הרב, אחר כך של הגבאי, אחר כך של הפרנס. פה שלש דפיקות, פה שתי דפיקות, פה דפיקה אחת על הסדר. ואם הפך הסדר לא יצא... "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן" (זבחים דף מ"ז ע"ב). את כל הדברים האלה כתבו בספרי המנהגים של וורמייזא וכדומה. **למה לא כתבו הנשים חייבות לשמוע פרשת זכור? זה מוכיח שלא היו שומעות. מזמן משה רבנו עד רבי נתן אדלר לא שמעו, רבי נתן אדלר אמר הערה, ותלמידיו לא עשו כדבריו, נגמר. זה הדין.** "וע"ע בספר סנסן ליאיר חלק השו"ת סימני ג-ד".

דברי תורה אמתיים אינם צריכים הסכמת איש בעולם

ה. אם כל דור ודור יחדש חדשות "עושה חדשות בעל מלחמות". תלמדו את הפשט, **תלמדו שדברי תורה אמתיים אינם צריכים הסכמת איש בעולם.** תלמדו שלא לדקדק יותר מדאי. אומר חובות הלבבות (בהקדמתו) **"מן הזהירות שלא תרבה להיזהר"**. תוציאו את הדברים, לא תחפשו הסכמות, כי מה שוים ההסכמות? [אתה שואל את המסכים:] כבודו מסכים לזה? אומר: לא, אני לא מסכים לזה, רק נתתי לו מכתב עידוד. "זריקת עידוד נתת לו"... אל תתן לו מאומה, הספר מעיד על עצמו, זה הכל. צריך להוציא, ואחר כך כשנצטרך למינויים, אז בפשטות "הא גברא והא דסקא" (קידושין דף ע"ב ע"ב). אני חייב לראות אם הסכים או לא הסכים? שטויות והבלים. הכל שטויות, כל ההסכמות הבל, ההסכמות והמסכימים והמוסכמים זה סתם מיותר... התורה אינה צריכה שום הסכמה. לא רבי יוסף חיים צריך הסכמה, לא החזן איש צריך הסכמה, לא האור שמח צריך הסכמה, לא הרוג'צובר צריך הסכמה. **כל החכמים האלה כתבו לשם שמים, וספריהם נפוצו בעולם כולו בלי שום הסכמות.** תוציאו מהראש שאם יסכים לך פלוני אתה תהיה גאון עולם, זה לא יוסיף לך מאומה על מה שאתה באמת. מה שאתה באמת זהו זה, אם תצטלם מאחורי פלוני או תעשה משהו אחר, הכל דברים בטלים. לכן זה הענין, אתם צריכים להוציא את הלימוד שלכם ולא תפזלו לעומת אחרים. יש כאלה פוזלים: אין לומדים הצדיקים? "ויש לחקור", עם בוהן ואגודל ועם גברא וחפצא... לא אדוני, הכל דברים בטלים. אם יש גברא וחפצא באמת - כותבים גברא חפצא. פעם אני כתבתי חקירה בגברא וחפצא. מה החקירה? לגבי הדלקת נרות של שבת, האם החובה מוטלת על הבית או שהחובה מוטלת על האשה? נפקא מינה אם הילדה הדליקה, אם יצא הבית ידי חובה או לא. והוכחת מלשון הרמב"ם ממלה פשוטה "אחד אנשים ואחד נשים חייבים להיות בבתיהן נר דלוק בשבת" (פ"ה מהלכות שבת ה"א). זה הכל, העיקר זה החפצא ולא הגברא. [ענין בירחון אור"ת אייר תשל"ו סי' ק"ב ונדפס כעת בשו"ת בית נאמן ח"ד חאר"ס ח' סי' מ"ט]. אבל כל דבר גברא וחפצא?! פעם נפטר **הרב שבתאי אטון ע"ה**, באו חכמי ירושלים - תלמידיו ותלמידי תלמידיו - לכתוב חוברת לזכרו. כל המאמרים בסגנון אשכנזי [של היום]. אין לכם סגנון משלכם?! אין לכם סגנון כמו שלמדו רבותינו?! עיזבו

פסט הכתוב, שמה הגמרא אומרת תלמידי חכמים שעוסקים בתורה ובמצוות "הנצו הרמונים", לכן בעירובין רש"י אמר "הנצו - גדלו כל צרכן וכבר הנצ גדל", כלומר זה הפירוש של הגמרא על פי הדרשה, אבל יש הנצו שפירושו התחלה, לכן איך אדע "הנצ החמה" של חכמים מה הכוונה, התחלה או סוף? אני לא יודע, אפשר כן ואפשר כן. זו הדרך הראשונה.

"עם הנצ החמה" ביאור תיבת "עם"

ח. אחר כך הבאתי דיוק מהגמרא בברכות שאמרה (דף כ"ד ע"א) "עם הנצ החמה". עם משמע בהתחלה כמנהג העולם. אחר כך אמרתי לא, הרמב"ם כתב (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ה) לגבי הדלקת נר חנוכה שמדליקין "עם שקיעתה", ופירש מרן בבית יוסף (ס' תרע"ב) ובש"ע שם שהכוונה עם סוף שקיעתה⁸. אז אני לומד משם שמלת "עם" יכולה להיות גם בהתחלה וגם בסוף. יש עוד משנה (ביומא דף ל"ז ע"א) "הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל", והגמרא אומרת (שם בע"ב) שבשעה שהחמה זורחת, ניצוצות יוצאים ממנה והכל יודעים שהגיע זמן קריאת שמע. הניצוצות האלה אליבא דהרב בית דוד (ס' ל"ו) הם משהו אחר. הבית דוד יש לו שיטה מיוחדת, הוא לקח את הרמב"ם (פ"א מהלכות ק"ש ה"א) בנוסח הישן (אני לא יודע אם זה הנוסח המקורי)⁹ "שיעור שעה קודם שתעלה

פה הוא מפרש את הדרשה של הגמרא, והגמרא דרשה מהולל בדגש (הרי הספרי כתובים בלי ניקוד), שבביל הדרשה קראה ככה, וממילא יש סתירה, "לשחוק אמרתי מהולל - ולשמחה מה זו עושה?" לא קשיא, כאן שמחה של מצוה, כאן שמחה שאינה של מצוה. אבל כשרש"י מפרש את הפסוק, הוא מפרש אותו על פי הדיוק שלו, על פי הטעמים, ועל פי הנקודות. כאן פשט וכאן דרש. 8. ויש לנו בחור אחד, שכל שנה שפוגש אותי חייב להקשות לי קושיא, קושיא עצומה... מה שכתב מרן בהלכות חנוכה "עם סוף שקיעתה" הכוונה סוף שקיעה ראשונה, ככה לשון מרן בבית יוסף (בש"ע ב"ס' תרע"ב כ"א), ומהו לקח מגן אברהם). אבל הרי מרן הולך (ב"ס' רס"א) כמו שיטת רבנו תם, ושיטת רבנו תם היא שיש שתי שקיעות, שקיעה ראשונה מסתיימת חמשים ושמונה דקות וחצי אחרי השקיעה, וזה מה שכתב מרן, "עם שקיעתה" של הרמב"ם הכוונה "עם סוף שקיעתה" לפני בין השמשות, אחרי חמשים ושמונה דקות זו שקיעה ראשונה, והוא יום גמור לדעת רבנו תם, אחר כך מתחיל בין השמשות שלוש עשרה דקות וחצי (אני הולך לפי השיטה המקובלת). אז "עם סוף שקיעתה" הכוונה סוף שקיעה ראשונה וזה לפני בין השמשות, אבל לדין שאנחנו לא עושים כמו רבנו תם - והמנהג הפשוט לא כמו רבנו תם - מיד בשקיעה מתחיל בין השמשות, אם כן צריך להדליק נר חנוכה מיד בשקיעה. ככה הוא רוצה לומר. מרן אומר תדליק את החנוכה חמשים ושמונה דקות אחרי השקיעה, ואנחנו מדליקים עשרים דקות אחרי השקיעה, זה דלא כמאן, אם כמו רבנו תם - תחכה חמשים ושמונה דקות, כי לפני כן זה יום גמור. ואם כמו הגאונים, תדליק מיד בשקיעה. התשובה היא ככה, למה מרן פירש "עם סוף שקיעתה"? למה לא יפרש עם שקיעתה - עם שקיעה ראשונה, הרי זה גם נקרא שקיעה. מה הפלא? תאמר לי: איך מדליקים חנוכה ביום? הנה נערב שבת מדליקים בפלג המנחה. אלא מוכרח שהסביבה היא ככה. כתוב בבית דוד (ס' תרע"ב) "ש"ך נצא בטיהרא מאי אהני" (חולין ק"ט ע"ב). (התימנים והאשכנזים אומרים ש"ך נצא, ויתכן שהם צודקים. אגיד לכם למה. כי בערבית ספרותית - לא כולכם יודעים אפילו הפשוטה, וכל שכן הספרותית... אומרים 'סראג'. 'סראג' זה הנר. היה שיר אחד שלמדנו בחוץ לארץ "מהשגא שלי הקטנה אני לוקח את האור לעינים שלי", ככה היה פעם לאור הנר, "סראג" בערבית "סראג" בארמית, אבל ארמנו "ש"ך נצא", (לא משנה) אז מאותו הטעם שכתב הגמרא שהובא בבית דוד "הדליק מיד בתחילת השקיעה אלא בסוף השקיעה, מאותו טעם גם לדין בליק בצאת הכוכבים, כי לפני כן לא ניכר האור, וערב שבת שאני. זו התשובה הפשוטה, רק העולם אינו מבין. כל שנה חוזר על אותה קושיא, ואני יודע שאני יכול להתווכח אתו עד חצות... עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם, "וכפתור תחת שני הקנים" (עייני שמות כ"ה, ל"ה). לכן אני לא מתווכח, אני אכתוב את התשובה, מי שהבין - הבין, ומי שלא הבין - שלא יבין. אדעתא דחכי, אני לא כותב על מנת שייבנו... הרמב"ם כותב בפירוש המשנה (בין הקדמות לסדר חזש) "לא באנו לבונן האבנים" - מי שהמוח שלו אבן והוא לא יכול לזוז מדעתו, לא באנו להסביר לו. (פעם היתה לי קושיא על הרמב"ם (על המתרגם למעשה), מה זה "לבונן האבנים"? תניד "להסביר", אבל לא, המלה "להסביר" לא מופיעה בתנ"ך, המתרגם - רבי יהודה אחריו - היה מאד בקי בתנ"ך, לכתוב "להבין האבנים" הוא יכול לכתוב, "מבין פתאים" (תהלים ק"ט ק"ל) (הכוונה מסביר לפתאים, אבל אם הוא יכתוב "לא באנו להבין האבנים" אתה יכול להבין שהרמב"ם לא בא להבין את האבן... לכן כתב "לבונן האבנים"). זו התשובה, בלי נדר אני אכתוב אותה ואפרסם אותה. [עייני בירוחן או"ת טבת התשע"א ס' ל"ו אות א', ובש"ת בית נאמן ח"ד חאו"ח ס' פ"ד]. ויגיע דור שיחזרו על הקושיות האלה אלף פעמים, יקום אחד ישר ואמתי ויאמר "זו התשובה", אי אפשר להדליק מיד. ולא זו בלבד, אלא שהוא רוצה לבטל מנהג של דורות, שנלך הבינה נוליק, אחר כך נלך לערבית, מי שחזר לערבית יחזור, ומי שלא חזר לא יחזור. לא עושים ככה. הרי למה מרן יצא מפשט הרמב"ם ואמר "סוף שקיעה ראשונה" ולא אמר "עם שקיעתה" תחילת שקיעה? בגלל שבתחילת שקיעה לא ניכר כלום. אותו דבר אנחנו נעשה בצאת הכוכבים, זה נקרא "עם שקיעתה" - בסוף השקיעה נגמרה השקיעה לחלוטין, לא נשאר כלום מהאור.

9. אין לי את ספר "אהבה" (של פרנקל) ואל תביאו לי, המדף תפוס בכל ספרי פרנקל חוץ מספר אהבה שהופיע לאחורונה. אם אני לוקח ספר אהבה [החדש] מבלבל אותי מאה פעמים בנוסחאות כתב די. מישורו אמר לי, על פי מה שכתבו בפרנקל, צריך לפסוק נגד יביע אומר (חלק ב' חאו"ח ס' ח"י) שמי שאמר "מלך אוהב צדקה ומשפט" בעשרת ימי תשובה יצא יחי אהבה? למה? כי יש כתב די ככה, וכתב די ככה, ויש "כתב די החתום". מה זה החתום? הרמב"ם כתב "א"י הוגה ומספר" והוא ודלא כמו שכתב הרב קפאח בהקדמות. לא כתב איפה הקדמות, בהקדמות לח"א או בהקדמות לח"ב, ומה כתב הרב קפאח? אל תסמוך על ספר החתום. וכי הרמב"ם שאמר "הוגה ומספר" פירושו שבדק מלה מלה? לא, אלא העתיק מי שהעתיק, לקחו כתב די של הרמב"ם, השוו מה שהשוו, ויכול להיות ששמתם מהם. קורה ככה הרבה פעמים. [הערות המערכת: שוב אחר זמן הגיע לרבנו ספר "אהבה" מהדורת פרנקל, ועייני בשו"ת בית נאמן ח"ב חאו"ח ס' ח"י) שכתב מרן

השמש", (ומרן הגיה עישור, לא שיעור). ויש לו חבר - הרמ"א בדרכי משה (ס' נ"ח סק"ב. ובהגה בשו"ע ס' ס"א). משום מה לא חברו אותם [הפוסקים] ביחד. אבא (בשו"ת איש מצליח ס' ט"ו בסעיף הרביעי) לא הזכיר שהם באותה שיטה, אבל באמת הם באותה שיטה. בית דוד נדמה לי שלא הסתייע מהרמ"א, והרמ"א ודאי לא הסתייע מבית דוד, ולא ראיתי שאמרו שניהם אותה שיטה. בן איש חי כתב (ש"א פרשת וארא אות ג') שב"בית א-ל" בית הכנסת של המקובלים נהגו כמו בית דוד, כלומר הנצ החמה שעה לפני כן¹⁰. ומה בית דוד אומר? שעה לפני הזריחה זה הנצ. הוא תפס את הרמב"ם "שיעור שעה אחת" כפשוטו. ומה נעשה למשנה שאמרה "בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאים"? אז הוא אמר שעשו תחבולה גדולה בנברשת הזאת, ששעה לפני הזריחה שלנו כבר יצאו ניצוצות. ויש קצת סייעתא לבית דוד, במטוס כשאדם נוסע בגובה של תשעה עשר ק"מ מעל הארץ, אתה יכול לראות את השמש ארבעים וחמש דקות לפני הזריחה הרגילה. אבל הנברשת הייתה בגובה תשעה ק"מ? ודאי שלא, הנברשת נגיד היתה בגובה בית המקדש - מאה אמה. כמה זה מאה אמה? חמשים מטר. לא יתכן כדבר הזה, אין שום תחבולה בעולם שתיבא ניצוצות מתחת לאופק וְתראה אותם. זה לא נכון. מכאן משמע - והוכיחו את זה כבר - שהשמש בעצמה זורחת. [ועייני בשו"ת איש מצליח (ח"א חאו"ח ס' ט"ו הסעיף הרביעי) שדעת ארבעים ואחד פוסקים דלא כהרב בית דוד. עש"ב].

בניצוצות קראו ק"ש

ט. עכשיו מה הלשון הזה "ניצוצות"? לכאורה משמע תחילת הנצ - "ניצוצות", ואז העם היו קוראים קריאת שמע, אם כן כשיגיעו ל"גאל ישראל" עברו שתי דקות וחצי (שתי דקות וחצי זה לא זמן קבוע בכל השנה כולה, בהמשך נביא את דעת הגר"א

צ"ל (ע"פ הקדמת העורכים שם) שספר החתום לא רק הוגה על פי כת"ר הרמב"ם, אלא אף היה מונח בבית דינו. והיא משנה אחרונה]. והוא אומר אילו מרן ידע שבכתב די של ספר החתום היה כתוב כך וכך, ממילא היה משנה. אמרתי לו: מרן לא משנה, ידע או לא ידע, כי יש ראשונים שאומרים בפירוש שאם אדם אמר "מלך אוהב" בעשרת ימי תשובה לא יצא. יש ראשונים אחרים אמר לי: יש, אין מנוס מזה. ונהגו כמו הראשונים האלה, אז נהגו, נגמר הסיפור. אל תתווכח יותר מדאי, כי תכל על ויחוכים. "לא ידעו ולא יבינו בחשיבה יתבלכו" (תהלים פ"ב ה'). יש אחד כתב ספר שאלו מרן ידע שיש פוסקים שאומרים לא לברך על נר של יום טוב, היה אומר סב"ל. איזה סב"ל בחי"ן? נהגו כדעת המברכים, מרן יחזור בו בגלל שיש כמה ראשונים שאמרו לא לברך? בכל יום טוב וראש השנה וכיפור, בחגים כולם ביכרו, פתאום מרן יחזור בו כי כמה ראשונים? אם נהגו ככה לא מבטלים מנהג בגלל כמה שאומרים אחרת. אותו דבר ככה נהגו [בעשרת ימי תשובה שמי שאמר "מלך אוהב צדקה ומשפט" לא יצא ידי חובתו], וככה אבא ע"ה כתב בגליון בן איש חי שלו (ש"א פרשת ניצבים אות ט"ט) שהמנהג ככה. אין יותר טוב מלימוד הפשט, ואין יותר טוב מפחות ויחוכים, אל תתווכח עם אדם שיחזור על דעתו.

10. ואילו בעל יריעות האהל שהיה אחד מהמקובלים שמה - ואולי אפילו הרב של המקובלים - רוצה לעשות בסוף הנצ כמו אבא (בשו"ת איש מצליח ח"א חאו"ח ס' ט"ו הסעיף הרביעי), הפרש של שעה ויותר. והיום אצל המקובלים, פעם התפללתי אתם, והם מתפללים לפי הנצ של הרב טיקוצ'נסקי. מישורו הראה לשמש של רבי יצחק כדורי את הלוח שלנו. אמר: "זה שטות". למה זה שטות? כי הנצ החמה שלנו בסוף היציאה של השמש, והם מקדימים את זה שש-שבע דקות על פי הרב טיקוצ'נסקי שאומר "אילו לסבתא היו גלגלים"... אילו לא היה שם הרי מואב, אז השמש הייתה נראית לפני כן, אבל כרגע יש גלגלים, מה נעשה? יש שם הרי מואב. לא, זה נקרא הנצ לפי שיטתם, ושלנו בשבילו זה שטות... אבל מה הבעיה הגדולה ביותר? שכל פעם הם מתחלפים דעה, פעם עשו שעה לפני הנצ (ככה מעיד הבן איש חי), אחר כך ביריעות האהל אומר אחרי שתזרח השמש תצא כולה, ואחר כך הרב טיקוצ'נסקי, כי אין להם עמוד שדרה. לכל הספרדים בעוונות אין להם עמוד שדרה, בכל הלולים אחרי האשכנזים. מה אומר האגון בדור הזה? הרב אברהם נגמר. דור הבא אחרת, נגמר. צריכים לומר: אנחנו נוהגים כך וכך, תקשו אלף קושיות אני לא אז. יבוא חכם משלנו ויתמודד, כמו שבייביע אומר חלק ג' (חאו"ח ס' ז') התמודד עם האומרים שאם אשה לא כל כך צנועה בחתונות, אסור לברך. אמר לו: יחזיר את פניו, מרן ככה פסק. אבל האחרונים מקשים עלינו? תירץ את כולם. יש אחד שאמר: לא, מה אכפת לי מהאחרונים מקשים עלינו? קבלנו הוראות מרן. טיפיש מי שאומר ככה. צריך להתמודד עם השאלות, אבל אה"נ בניתיים אני לא משנה. תלמדו לא לשנות, הכבוד שלנו שלא משנים. "שבחו של אהרן שלא שניה" (רש"י במדבר ח' ג'). החתם סופר אומר (ח"ד ס' קנ"א) "כבודי ותפארתי ללכת אחרי הרמ"א". וכבודנו ותפארתנו פי כמה וכמה ללכת אחרי מרן! למה הספרדים תמיד אומרים ע"ש, ע"ש, ע"ש? זה לא "עייני שם", זה עמוד שדרה... אין לכם עמוד שדרה, אל תהיו בוקי סריקי, אל תהיו כאלה בטלנים שכל הזמן כופפים את הראש. אפילו סידור של ראש השנה שלנו, כותבים את התמרים אם יש בהם תולעים או לא, אליבא דהרב פלוני ואליבא דהרב הרשקוביץ והרב מרוקוביץ... שבביל מה כל זה? תקחו את התמרים ודחטלו בהם ותראו. אתם חושבים כשתכתבו ככה האשכנזים יקנו את הספרים? הם לא יקנו את זה, אני מבטיח לכם... תכתוב את האמת! אם יש דבר שנמצא אצל אחרים והוא דבר חידוש, תכתבו בשמו. להבדיל, הרמב"ם כותב גם בשם אריסטו. אבל דבר של מצאיות, ואפשר לבדוק אם יש תולעים או אין תולעים, [למה להזכיר את זה משם אנשים אחרים?] מה זה הזמן החנופה הזאת? מה אתם מרוויחים מזה?! בספר אחד לפני כמה שנים כתב שם דעת פוסקים שאין לעמוד בעשרת הדברות. וכתב שמקור "בייע אומר". הזכיר את זה ח"מ שכפא שד, ובמהדורות הבאות נמחקו אסור להזכיר יביע אומר, אסור! "קוראים אותו בלחשיה"... בלחש, בחדרי חדרים, אסור להזכיר אותו. ואנחנו צריכים כל הזמן להתכופף ולהשתחוות ולכרוע? למה?! אשר אמרו לנפשך שחי ונעבורה" (ישעיה נ"א כ"ג). צריך שיהיה עמוד שדרה. מה נהגו בימי הרש"ש? נהגו כשהשמש יצאה כולה? יצאה כולה. כמו בית דוד? נהגו ככה, אין הכי נמי, אבל לא כל פעם לשנות.

שומר שתי דקות בלבד. שתי דקות וחצי זה נע בין שתי דקות ושליש כלומר מאה וארבעים שניות עד שתי דקות וארבעים - מאה וששים שניות, אני כתבתי שתי דקות וחצי, והגר"א כתב שתי דקות), כי בזמן הזה יכול אדם לקרוא קריאת שמע עם אמת ויציב. איך אני עושה חשבון? החפץ חיים אמר (בספר תורת הבית פ"ב) שאדם יכול לומר בדקה מאתיים מלים, בקריאת שמע יש מאתיים ארבעים ושמונה מלים, וב"אמת ויציב" בערך יש גם מאתיים ארבעים ושמונה, ביחד נגיד שיש חמש מאות מלים, אז שתי דקות וחצי יספיקו בדיוק. לכן אם נפרש שבניצוצות התחילו זמן קריאת שמע, יש לך קריאת שמע ואמת ויציב עד גאל ישראל שתי דקות וחצי, וגומרים בסוף הנץ כדעת אבא. זו ההוכחה שלי. אבל דחיתי את זה, כי הרא"ש כותב (פ"ק דברכות ס"י) שהזמן של הנברשת הוא בשביל המוני העם שאינם יכולים להקדים מהר כותיקין¹¹. אם כן אדרבא משמע מהרא"ש שתפלת הנץ זה בתחילת הנץ, וככה גם הוכחתי [בירחון או"ת ובשו"ת בית נאמן שם] מהר"ף (בפ"ק דברכות). יש שם פלפול בתלמידי רבנו יונה, ואחר כך מצאתי שגם רבי עקיבא איגר (בספר דרוש וחיודו בסוף מסכת ברכות) התקשה בדברי רבנו יונה. מי שיעיין טוב, יראה שהר"ף סובר בתחילת הנץ. ככה נראה לי. אבא (בס"ט ס"ו בסעיף הרביעי) הביא אותו שהוא שתום, אבל יותר מסתבר שהוא סובר בתחילת הנץ.

דלת הגאון מוילנא

1. אבא (בשו"ת איש מצליח שם) הביא דעות רבות של ראשונים [מתי זמן הנץ, אם בתחילתו או בסופו], ואמר שהם שקולים. והאחרונים - רובם ככולם, חמשה עשר אחרונים סוברים תחלת הנץ, ויש עוד אחרון אחד שאבא לא הביא והוא שקול כנגד כולם. מי זה האחרון ששקול כנגד כולם? זה הגר"א. אומר החזון איש (אגרות החזון איש ס"י ל"ב) **אנחנו מתייחסים להגר"א, כמו רבינו אשי**¹². מה כתב

11. רבנו חננאל אומר (הובא ברא"ש פ"ק דברכות ס"י) **שהכוונה "ותיקין גומרי" מלשון גמר - לומר [דהיינו מתחילים קריאת שמע עם הנץ]. ואני סומך עליו לפעמים**, אני לא תמיד מגיע להנץ בזמן, מה לעשות? לפעמים אני מגיע מאוחר לבית הכנסת, עד שאני מניח תפלין לוקח זמן. (לא אוכל להניח בבית, פעם הייתי מניח, והייתי הולך מהבית שלנו בפרדס כך כשאיני מניח שמה, כל הספרדים כבר קמו כולם והתפללו עוד לפני הזריחה... מה לעשות להם? אז אני הולך עד בית כנסת הגדול ברחוב ר"ש עקיבא בטלית ותפלין, אבל הייתי לא יכול ללכת עם טלית ותפלין מהבית מכל מיני סיבות). אני ירץ בתפלה, אבל הם מגיעים ל"גאל ישראל" ואני נמצא בקריאת שמע, אז אני סומך על רבנו חננאל ש"ותיקין גומרי" הכוונה קורא את קריאת שמע. **התוספות** (יומא דף ל"ז ע"ב בד"ה אמר אביי) דחו את זה, וגם הרא"ש (שם) דחה את זה. הרא"ש אומר ותיקין משלימין ממש את קריאת שמע קודם הנץ החמה, וסומכים גאולה לתפלה בתחילת הנץ.

12. הגר"א היה ענין, תדעו לכם. אז תחשבו שהגר"א אמר "אני רבינו אשי"..." אז יעלה על הדעת. מלגון אחד תפסי אותי ברחוב, אמר לי: "מה זה בן איש חי פוסק נגד מרן? כתב ספר ואמר "תלכו אחרי". איך הוא יכול לחלוק עליי?! אמרתי לו: **אם מרן אמר "תלכו אחרי" ספר אחד לא היה הולך אחרי...** מרן כתב בהקדמה מפורש שאם יש מקומות שנהגו אחרת, שיעשו כמנהגם. זה הכל. **מי שכותב ספר וחושב "אני הפוסק האחרון" הוא טיפש**. אין אדם שהוא פוסק אחרון הרמב"ם בהקדמתו (ליד החזקה) כותב: **"כתבתי בספר דברים קרובים"**. מה זה קרובים? קרובים לאמת, יתכן שאני טועה. צריך אדם להתחנך במלה הזאת, **"טעיתי ותקנו בספרים"**. **ולא רק להודות על האמת, אלא גם להודות למי שהראה לו את האמת**. **"הודה רבה שפתחת לי את העינים"**. ככה זה. ואיך רואים שהגאון מוילנא היה ענין? הוא חי פוסק נגד מרן ובמקום אחרים לפעמים, וכותב "ודבריהם צריכים עיני". מה אנחנו כותבים על חכם בן דורנו? "ליתא..." אין ליתא! "צריכים עיני", לעתים רחוקות כתב מלים קשות ויש סיבה לדבר. במקום אחד כתב על דברי באר הגולה "טובה היתה לו השתיקה". זה בענין איסור חדש. **באר הגולה (ס"ו רצ"ג) לימד זכות על אלה שאוכלים חדש בחוץ לארץ, מה יש להם לעשות? קר להם נורא ואיום, שותים בירה, הבירה הזאת היא אסורה באיסור חדש, ויש שירכז על שיעורים**. **אם היו בארץ ישראל ובמדינות המזרח התיכון הלה בטיה**. **אז הם חיפשו כל מיני תירוצים** נגד הגמרא שאמרה (קידושין דף ל"ח ע"ב) חדש אסור בחוץ לארץ. היו כל מיני תירוצים, ובאר הגולה גם כן בין המתרצים (בסימן רצ"ג). אז הגר"א כתב שם על דברי באר הגולה: **"דבריו טעות גמורה, וטובה היתה לו השתיקה"** (ביאור הגר"א שם סק"ג). **בא חכם אחד - נדמה לי רבי יוסף נתנון - ואמר: מה זה? זה הסבא רבא שלך, הפוסק אמר "והדרת פני זקן" (ויקרא י"ט, ל"ב), למה לא הידרת את פניו? ואני יש לי הסבר לזה, הגמרא אומרת (קידושין דף ט"ז ע"א) שמי שאומר "אין ערלה בחוץ לארץ", לא יהיה לו "נין ונכד משליך חבל בגורל בקהל ה'" (ע"פ מיכה ב' ה'), ככה כתוב בקידושין. אז ערלה בחוץ לארץ זו הלכה, ואילו חדש מן התורה. ככה לשון הגמרא שם: "חדש אסור מן התורה בכל מקום וערלה הלכה". וההלכה נאמרה בערלה ודאי, ספק ערלה מותר. אז אם על ערלה שהיא בסך הכל הלכה - פחות מדין תורה, עובד שספיקה מותר - **אומרת הגמרא שמי שאומר ערלה מותר בחוץ לארץ, אין לו לא ניין ולא נכד, קל וחומר לאיסור חדש אסור מן התורה**. והגר"א הוא **הנין והנכד של באר הגולה, אז אם דברי באר הגולה נכונים, אז חס וחלילה הקללה התקיים בו, אז הוא חייב על צעקו...** **מה לעשות**. **אבל בדרך דבר בעדינות**, "צריכים עיני". לא לדבר על משהו בתקיפות, אתה יורד עליו, ואחר כך יאמרו לך: אדוני, מה אתה יורד עליו? אתה לא הבנת אותו, מה אתה מבלבל את המוח? היה גאון עולם - מהר"ם בן חביב - שכתב (בספר תוספת יום הכיפורים יומא דף ע"ד ע"א) על הפרי חדש מלים קשות מאד. פרי חדש (בס"ק י"ז) הוכיח מהגמרא אמר "אנהרירונו לעינינו מן שמיא", "שמע בני הבינה זאת", שספיקה דאורייתא הוכיחה את רק מדברנו כמו הרמב"ם. כעס על שמי מהר"ם [כך] אתה בן דורנו על דברי, ושתיים, אתה תחלוק על ראשונים ותכריע בניהם? לא השאיר לו מלה. וכל מי שקרא עבריו, אמר: הוא לא מדבר כלום, דברים תמוהים. ככה כתב שער המלך (הלכות טומאת מת פ"ט הי"ב) "ודבריו תמוהים מאד כאשר יראה הרואה". אפילו לא התייחס לדבריו. רבי חויתיה ע"ה בפרחי כהונה (ביומא דף ע"ד) דחה את כל הדברים שלו. ולא רק זה, אלא מאה שנה אחרי הפרי חדש החיד"א כותב (מחזיק ברכה ס"ת תפ"ט ס"ק) שסוגיין דעלמא כהרמב"ם שסובר ספיקא דאורייתא**

הגר"א? מרן מצא נוסחא בהרמב"ם [כנ"ל] "עישור שעה". (מה זה "עישור שעה"? כנראה מתחילת יוצר אור עד גאל ישראל לוקח שש דקות. "שיעור זה כמו עישור שעה לפני שתעלה השמש", כלומר מתי יתחיל יוצר אור אליבא דמרן על פי ההגהה שלו? שש דקות לפני נץ החמה. ע"ב"ש שם ונד"מ שם ואכמ"ל). הגר"א הביא אחרת (ס"י נ"ח סק"ח). **הגר"א הביא שנין החמה זו תחילת זריחה**, והשיעור הזה של תחלת הזריחה עישור שעה הוא יותר מדאי, **לכן הוא הגיה "שליש עישור שעה"**. כמה זה שלישי עישור שעה? אם שעה זה ששים דקות, עישור שעה שש דקות, **שליש עישור שעה - שתי דקות**. לא הבינו את הגר"א, הגר"א ידע הרבה מאד בחכמות, קרא הרבה מאד, המון דברים¹³. אז הגאון קרא בספרי חכמי ישראל שהביאו בשם אחד ששמו 'בטלמיס', זה היה ראש האסטרונומים בתקופה הקדמונית¹⁴. **הוא כתב שהגודל של השמש בשמים הוא חצי מעלה**. מה זה חצי מעלה? **כל הכדור כולו שלש מאות ששים מעלות** (כל עיגול זה ככה) - **אם השמש מסתובבת או הארץ מסתובבת זה לא משנה - וכל הש"ס מעלות [מסתובבים] בעשרים וארבע שעות, נחלק שלש מאות על עשרים וארבע - חמש עשרה**. **זאת אומרת בכל שעה השמש סובבת חמש עשרה מעלות, הולכת מהעיגול חמש עשרה מעלות, אז כל דקה רבע מעלה**. (או נאמר הפוך - כל ארבע דקות מעלה אחת). כשאמר אותו אסטרונום שגודל השמש חצי מעלה, כלומר גודלה זה שתי דקות, כשהשמש עולה בבוקר מהאופק עד שנראית כולה זה שתי דקות (למעשה קצת יותר מחצי מעלה, שתי דקות וחצי או שתי דקות ארבעים, אבל זה נע ונד, אז הגר"א עיגל בזה), **לכן הגר"א הגיה בהרמב"ם "שליש עישור שעה" - שתי דקות**¹⁵. מה לומדים מהגר"א כשהוא אומר "כמו שלישי עישור שעה קודם שתעלה השמש"? שהגר"א מבין תחילת הנץ. מה זה שלישי עישור? תחילת הנץ. לכן הגר"א מצטרף לדעת האומרים תחלת הנץ.

כדאי לאחר התפלה לסוף הנץ

14. אבל אבא ע"ה כתב טעמים שכדאי לאחרי לסוף הנץ. א', אם אתה מקדים לפני הזמן, יכול להיות שזה דיעבד. לדעת האומרים סוף הנץ אתה מתפלל לפני הזמן, זה דיעבד. אבל אם אתה מאחר, אפילו תמצא לומר שהעיקר כמאן דאמר תחילת הנץ, אז מה עשית? איחרת מעט, לא קרה כלום. זה לכתחילה. אם אתה לחומרא מדברנך. נקודה. מי עשה את זה סוגיין דעלמא? הפרי חדש! "וע"בשו"ת בית נאמן ח"ג חיד"א ס"י ט"ו]. **תלמד שהמלים הקשות לא יביאו מאומה, כלום לא יביאו, להיפך, אם אתה כותב בראיות אתה מזמין אנשים מתנגדים לך, אתה מזמין אותם! אם אתה כותב מלים קשות, תקבל אחר כך... לכן תכתוב רק בעדינות**.

13. במקום אחד כתב הגר"א בפירושו לתיקוני זוהר (דף ל"ח ע"ב) שקריאת הספרדים היא הנכונה שאין להם ב"ד כפ"ת רפוינות, אומרים הכל ב"ית, הכל גימ"ל, הכל דל"ת, הכל כ"ף, הכל פ"ה, לא אומרים "ציצית הכנף", אלא אומרים "ציצית הכנף". יש דבר כזה? יש ספרדי אחד בעולם שאומר "הכנף" הגר"א לא שמע ספרדים, ואני חיפשתי מאיפה הגר"א כתב את זה. אלא הוא ראה את זה בספר של רבי מנחם די לונגואו (בספר שתי ידות דף ק"ו ע"א) שהקשה קושיא. (זה מובא בספר לחם הביכורים דף צ"ז ע"א). שאל איך הגמרא אומרת (ברכות דף ט"ו ע"ב) לעשות הבדל בין "כנף" ובין "פתיל", הרי זה "פיה" זה פ"ה? על כרחנו - ככה הוא מצדד - שצריכים לומר פ"ה רפויה כמו פ"ה דגושה. [וכן הביא מנהג כמה קהילות שנהגו כך]. הגר"א קרא את זה, ונכנס לו זכרון שככה אומרים הספרדים. אבל זה לא נכון, הספרדים לא אומרים ככה. אז גם כאן [בעניין נץ החמה] ככה הגר"א ראה בספרים של אסטרונומיה שהיו בעברית, הוא קרא את כל הספרים בעולם. היה קורא אותם במהירות רבה מאד. כשהוא היה בן שמונה, היו לומדים זקנים ביולנא בהרמב"ם קידוש החדש ולא הבינו כלום. אז כל יום הוא הקדיש חצי שעה לפני האוכל לעבור על הרמב"ם ועל הספרים האלה, והכין להם כלים לבאר את דבריו. כשבאו ו"לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם" (תהלים ע"ו, ו). אמר להם: מחילה רבותי, אני יכול להראות לכם. הנה ככה מהלך השמש, ככה הירח. השתגעו. מה זה? אבל זה המוח של הגר"א, מיוחד במינו. פרופסור אחד בדורנו כתב על הגר"א **"שכל שאין גבול לקליטה שלו"**. קולט וקולט וקולט, הכל הוא קולט. מה שיקרא דבר נשאר בזכרונו לעולמים, זה הגאון.

14. עד שהפילו את הכל ארצה והפכו את הכל, אז היו חושבים שהשמש מסתובבת סביב הארץ, ואנחנו במרכז. אחר כך אמרו: לא, הארץ מסתובבת, זהו. נקודה. "וע"בספר מגדולי ישראל ח"ד עמ' שכ"ט]. **ולמרות שהארץ מסתובבת, אין שום כוכב בעולם שהוא דומה לכדור הארץ, שיש בו תושבים חיים ומבינים ומתפללים**, אין דבר כזה, השתגעו עד למעלה כל הפילוסופים. אין מה לעשות. נקודה. "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי" (ישעיה מ"ה י"ב).

15. ואני מצאתי רמז להגהה שלו בגמרא בשבת (דף ל"ד ע"ב), אפשר להתווכח על זה. זו מחלוקת רבה ורבי יוסף, אבל אפשר להתווכח לזה או לכאן. [עיין בשו"ת בית נאמן ח"ד ח"א ח"י ס"י כ"ו]. כי אחר הכל באמת השתי דקות האלה זה לא בדיוק שתי דקות וחצי. בלוח שנה שלנו מה אנחנו עושים? לוקחים את הלוח הרגיל של צוריאל (נדמה לי) על פי בני ברק ומוסיפים על שתי דקות. אבל חכם אדם, שמו רבי איתן צקוני שכתב ספר על קידוש החדש בשיטה העמוקה ביותר (פוסת רציית להביא משהו לכאן שילמד את האברכים, אבל הוא אמר לי: כל אברך ישלם חמשים שקל. ישלם? אתה תשלם להם... מאיפה ישלמו לך? זה מעניין אותם בכלל? עד שתמצא אברך שמעוניין ללמוד קידוש החדש. לא את החשבון הפשוט והישן, אותו כל אחד יכול ללמוד בארבעה ימים. אבל קידוש החדש העמוק, אם יכולתי הייתי לומד אותו. עכשיו אי אפשר לי, איך לי, איך לי. אבל הוא ראה את תולדות עשר שיעורים ויזנו לו כן וכך. אחר כך מצאו לו מקום, הלך לויז'ניץ. יש אנשים היום שלומדים את זה, ואמר שהלוח שלנו לא מדויק, מוסיפים על צוריאל שתי דקות, וצריך להוסיף יותר. אבל אי אפשר לדייק. לפעמים גם הזמן כתוב אצל צוריאל פחות כמה שניות למעלה או למטה, אז הוא מחסר ואנחנו מעגלים, הוספנו שתיים כמו הגר"א. אבל הוא אמר שיש לו מחשב שהכל בסדר, ושנהגה הבאה הכל נלך על פי המחשב. ברוך ה' אבל הגר"א אמר שתי דקות.

מעמד פדיון פטר חמור

מרגש בממלכת התורה חכמת רחמים במושב ברכיה רגע לפני חג מתן תורה

מ-26 כהנים מצאצאי ראב"ד גרובא, הגאון הצדיק רבי רחמים חי חזיתא הכהן זצוק"ל, לצד קיום המצווה ברוב עם, ריקודים שמחים ואווירה מרוממת שנמשכה זמן רב אל תוך הלילה.

ברחבת מוסדות ממלכת התורה חכמת רחמים במושב ברכיה, התכנסו כ-2,000 משתתפים למעמד מיוחד ונדיר של מצוות פדיון פטר חמור - מצווה שרבים זוכים ללמוד עליה, אך מעטים זוכים להשתתף בה.

שיאו של המעמד נרשם בברכת כהנים מרגשת מפי למעלה

עייר קטן, פרוכת רקומה וזכות גדולה

במהלך המעמד נשמעו דברי תורה וברכה מפי הרבנים החשובים, ובהם הגאון הצדיק הרב ברכאל כהן שליט"א והגאון הרב רחמים חי חזיתא על מעלתה שליט"א, שעמדו בדבריהם על מעלתה של מצווה נדירה זו ועל הזכות הגדולה להיות שותפים בקיומה.

במרכז הרחבה הוקמה במה מיוחדת, ועליה עמדו שני "חתני השמחה": העייר הרך, שלכבוד המעמד הולבש בפרוסת תגיגות שעליה נרקמו המילים "וסטר חמור הפדה בשה", ולצידו הכבש המיועד לפדיון.

הסיפור מאחורי המעמד החל בשנה האחרונה, כאשר יהודי יקר עקב מקרוב אחד הולדת עייר כבוד, וביקש להפוך את הזכות הנדירה למעמד של קדושה

ויוטי הרבים. הוא פנה אל מורנו ורבינו, בנם של קדושים, הגאון רבי חננאל כהן שליט"א, ראש מוסדות חכמת רחמים וראש הישיבה הגדולה לבנימין אמר, והציע את החמור בתרומה נמורה לטובת החוקת לומדי התורה, הרב, שהתרגש מן הזכות הגדולה, ביקש לשתף בה את הציבור הרחב ולאפשר לרבים להיות שותפים במצווה יקרה ונדירה זו.

לאחר מכן ניגש מורנו ורבינו הרב חננאל כהן שליט"א לקיום המצווה.

כמובא בהלכה, בירך את פירי הבעלות והלידה, ולאחר מכן נשא תפילת "לשם ייחוד" וזיכה את המשתתפים במצווה. דממה של כבוד והתרגשות שררה בקהל כאשר נשמעה הברכה: "אשר קדשנו במצותתו וציוונו על סדיון

עוד משעות אחר הצהריים החלו ההמונים לרום לרחבת האירוע שהוקמה מול מוסדות חכמת רחמים במושב ברכיה. המשתתפים נהנו ממעמד מסובד ושמח, מוזיקה, אידוה רחב ידיים וכיבוד עשיר ממיטב מאכלי העדה, ובהם בריקות, מטוגנים ועוד, שהוכנו לכבוד המשתתפים.

גם הילדים זכו להזוויה מיוחדת, כאשר לאורך האירוע תולקו

בשפע וביד רחבה שקיות הפתעה, טרופיות וארטיקים, שהוסיפו לאווירת השמחה והחגיגות. המעמד נערך ברוב עם ובהתרגשות גדולה את ארגון המעמד תמך מנהל ממלכת התורה חכמת רחמים, הרב משה נעמן, אשר ביוזמתו הובא משרד

המיתוג אלונים, בניגולו של הרב גיא אטיאם, שליווה את הפקת האירוע והמיתוג במקצועיות ובמסירות. את האירוע הנהיג בטוב טעם ובאווירה מיוחדת שר השמחה עמי מיטון, שחיבר את הקהל לרגעי המעמד והוסיף לאווירת השמחה וההתרוממות.

בקיום המצווה ולא רק נוכחים במעמד. הכבש הועבר לידי הכהן, והחמור נפדה כדת משה וישראל.

לקראת קיום המצווה הוקדשה מחשבה מיוחדת לחיבור האישי של המשתתפים למעמד, שמות המשתתפים והשמות לברכה שנמסרו מראש הודפסו והונחו על גבי החמור בשעת הפדיון עצמו, כחלק מהשתתפות הציבור במעמד ובתפילה. בנוסף, בסיום האירוע חולקו למשתתפים תעודות שותפות אישיות, התומות בידי מורנו ורבינו הרב הצנאל כהן שליט"א ראש המוסדות ובידי מנהל ממלכת התורה חכמת רחמים הרב משה נעמן, כמזכרת להשתתפותם במעמד המיוחד.

פטר חמור" ומיד לאחריו ענה הקהל כולו "אמן" בקול גדול. קודם קיום הפדיון נערך קניין מלא על פי ההלכה, שבמסגרתו הוקנתה שותפות בעייר ובשה לכלל המשתתפים במעמד, באופן מסודר ועל פי דיני ההלכה, מתוך רצון לאפשר לציבור להיות שותפים ממשיים

26 כהנים במעמד מרגש של ברכת כהנים

בהמשך הערב נערכו ריקודים שמחים שנמשכו זמן רב והוסיפו לאווירת שמחת המצווה, האירוע הסתיים בתפילה נרגשת לישועת הכלל והפרט, ולאחריה עבר הקהל לקבלת ברכה מהרבנים ומהכהנים. המוני המשתתפים התפזרו לבתיהם בתחושת שמחה והתרוממות, כשהם נושאים עמם זיכרון מיוחד ממעמד נדיר ומרומם - זוכות גדולה להיות שותפים במצווה יקרה ובחזוקת מפעל התורה של מוסדות חכמת רחמים.

אחד מרגעי השיא של הערב היה מעמד ברכת כהנים, כאשר למעלה מ-26 כהנים מיוחסים - מצאצאיו של מרן הגאון הצדיק רבי רחמים חי הויז'ה הבתן זצוק"ל, אשר המוסדות קרויים על שמו - פרסו את מליחותיהם ובירכו את קהל ההמונים.

הקהל עמד בהתרגשות גדולה והשיב אחר הברכה "אמן" ר"ן יחי רצון", במעמד שהותיר רושם עמוק על המשתתפים.

צילום: יעקב כהן

"תורה מפוארה בכלי מפואר"

אבא יקר!

- חסיד רצית בשבילי בנך את הטוב ביותר
 - בודאי היית מעוניין שכאשר בנך בשנות "ג'ר מצוה" (כיתת ז' ח), ישנה רק בחברת בחורים בוגרים ורציניים, עם שאיפות לרוממותו
 - ברור שהיית מעדיף שבשנים אלו בנך יקבל את ההכנה הראויה שתוביל אותו להצלחה בס"ד בישיבה קטנה
- כעת הדבר בס"ד בהישג ידך!**

כיתות
ז' - ח'

המכינה לישיבה "עץ חיים"

בבנין הישיבה המפוארת "דרכי העיון - כסא רחמים"
רחוב הרב פרדו 18 בני מדק

בהנהגת ובהכוונת מו"ד ועט"ד מרן ראש הישיבה שליט"א

המקום עמך עשרות בשנים וזאת השמחת והפיקוח המסודר של מו"ד הגה"צ רבי אליהו ענקרי זצוק"ל.
(ניסו ותלמדו של סוף האיש מצליח), ובקריה נשועל להמשיך בדרך החלולה והישרה, כפי שהזנוח לנו, להגדיל תורה ולהאדירה!

"בכלי מפואר"

בנין חדש ומפואר!
פנימייה יוקרתית!
ארוחות עשירות!
עידודים ומבצעים!
פעילויות מגוונות!
יחס חם ואוהב!
אווירה משפחתית ושמחה!

"תורה מפוארה"

לימוד בשיטת העיון הספרדי!
אווירה ישיבתית!
שינון מסכתות בע"פ!
צוות מעולה ומסודר!
עבודת המוסד ויד"ש!
ביצור חומות הקדושה!
שיחות חיזוק ממשגיחים!

שים לב! נותרו מקומות בודדים לכיתה ז' - הודו נשכר!

בהנהלת ראש ישיבת "דרכי העיון" הרה"ג רבי מרדכי מאזוז שליט"א

חותנה
בוועדת קבלה

הרב אורי מאזוז
054-8463584

הרישום בעיצומם! לקביעת זמן לראיון ותבחן:

בענין הרישום לישיבתנו החדשה והמפוארת "דרכי העיון" (סניף "כסא רחמים" ב"ב)
נא לפנות לרשם, הרב יוסף מושייב 054-8402011 (התפס מקומות בודדים, לשיעור א' בלבד).

קושיא שאין לה תירוץ מרווח

יג. ויש קושיא עצומה על רבנו תם שאין לה תירוץ, כל התירוץ דחוקים אי אפשר להבין אותם. בגמרא כתוב (שבת דף ל"ה ע"ב) **שמדליקין את הנרות בערב שבת כשהחמה בראש האילנות**. אבל כשהחמה בראש האילנות יש לך הרבה זמן, צריכה הגמרא לומר "מדליקין את הנרות בערב שבת כאשר החמה שוקעת". **הרי רבנו תם סובר שתוספת שבת מתחילה עם שקיעת החמה, מה זה "החמה בראש האילנות"? הרי כשהחמה בראש האילנות היא עדיין לא שקעה, וכשתשקע החמה יש לך עוד חמשים ושמונה דקות יום, אז למה הגמרא אומרת "החמה בראש האילנות"? אין תירוץ. כל התירוץ דחוקים, אי אפשר להבין אותם. התירוץ הפשוט הוא שהחמה בראש האילנות [זה לפני השקיעה], בשקיעה מתחיל בין השמשות. רבנו תם ראה מה שראה בצרפת. **ואל תתפלאו איך אני אומר שרבנו תם טעה במציאות, יש הרבה דברים כאלה. יש תוספות ביומא (דף פ' ע"ב ד"ה ושיעור) שרבנו תם אומר שבתאנים יש גרעינים, אמר ככה מתוך קושיא, והתוספות דחו אותו: לא, אין בהם גרעינים, איך רבנו תם טעה בזה? כי אין לו תאנים. את זה גילה בעל שיעורי תורה (עמ' רכ"ג), מצא מרדכי בפסחים (ס' תקצ"א) שאומר שהתאנים לא גדלו בצרפת, גדלו בדרום צרפת, אז רבנו תם לא ראה תאנים, אמר: מסתמא יש בהם גרעינים. וכן התוספות כתוב בשני מקומות (עירובין י"ח ע"ב ב"ה מרורין, ופסחים ל"ו ע"א ב"ה מה) **שהזיתים מתוקים, ומה שהגמרא אומרת שהזית מר הכוונה על האילן, אבל הפרי מתוק. למה חשבו ככה? משום שכל הפירות נאכלים בלי בישול, וזית זה פרי, היתכן שאת הזית הזה צריך לבשל או לכבוש אותו? לכן הם חשבו שהמציאות היא אחרת. אין קושיא על התוספות, הם היו בתוך ארבע אמות שלהם [ולא הכירו זיתים], הקושיא היא על רבי ישעיה פיק בסנהדרין (דף כ"ד ע"א) שהוא חי לפני מאתיים שנה, וכשהגמרא אמרה שהזית מר הוא כתב "עייני תוספות עירובין י"ח ופסחים ל"ו". מחילה מכבודך, לא צריכים לעיין, כי הזיתים הם מרים. לא ראית זיתים בברסלוי (איפה שאתה גר), לא ראית זיתים בעולם? הם מרים כלענה, דברים כפשוטם. אז רבנו תם ראה מה שראה בצרפת וחשב ככה, וקבלו את זה.******

וכי רק שלושה כוכבים יצאו אז?

יד. בא מהר"ם אלשקר ואומר לא, ואם היינו עושים כמו רבנו תם, כולנו היינו מחללי שבת. אתם יודעים מה זה מחללי שבת? **החתם סופר** (בסימן פ) אומר שהיו מבשלים בעירו חצי שעה אחרי השקיעה. לביל שבת חצי שעה אחרי השקיעה זה כבר לילה גמור אליבא דהגאונים, עד **שהרב פויפר** זכרונו לברכה כתב לי פעם מכתב (שלשה חדשים לפני שהלך לעולמו): איך זה יכול להיות מחלוקת כזאת, איך יכול להיות דבר כזה שאלה אומרים חילול שבת ואלה אומרים זה שבת, איך עושים דבר כזה? לא הספקתי לענות לו. אחר כך מצאתי קצת תירוץ, אולי במדינות שגר רבנו תם אולי באמת נחשב יום גמור, רק רבע שעה לפני צאת הכוכבים [של רבנו תם] אז מתחיל בין השמשות, אבל במדינות שלנו אין שום ספק בעולם שבשקיעה מתחיל בין השמשות. אם תאמר לי חמשים ושמונה דקות, הרי כל העולם מלא כוכבים, איך תאמר שכל הכוכבים האלה כולם נראים ביום? לא יכול להיות דבר כזה. ולא זו בלבד, אלא שלכאורה מתי יוצאים שלשה כוכבים אליבא דרבנו תם בארץ? אחרי שבעים ושתיים דקות. וכי רק שלושה כוכבים יצאו אז? שלושת אלפים כוכבים יצאו! שאלתי אלה הבקאים בדברים האלה כמו נסים וידאל, והם לא רוצים לענות. מפתחים... מה יש לכם לפחד?! רבנו תם לא יכולים לענות¹⁸. ובאמת אין כוכבים [שיוצאים], כולם יצאו כבר.

אנחנו מחמירים כרבנו תם אבל לא מקילים

טו. אז אי אפשר לקבל דעת רבנו תם אלא רק לחומרא בלבד, ואנחנו עושים את החומרא הזאת גם במוצאי שבת וגם במוצאי כיפור. ולא חומרא חצי חצי כמו שהרב עובדיה (שיחיה) עושה, אומר: אני לא מדליק את הנר, אבל מישוהו ידליק לי את הנר ואני מברך עליו בורא מאורי האש. לא, אין דבר כזה, בשבילך זה מדליק בשבת. אם אתה חושש לרבנו תם לחומרא, תחשוש עד הסוף. יש לנו שלושים ושש דקות של הרב טיקוצ'ניסקי¹⁹, ועוד שלושים ושבע דקות

18. הערת המערכת: עייני בשו"ת בית נאמן (ח"א חא"ח סי' כ"ח בעהרה 3) שהראו לרבנו בספרו של ד"ר נסים וידאל הג"ל (צבא השמים ח"א עמ' 162) שבזמן צאת הכוכבים של ר"ת, ניתן לראות את כל הכוכבים, אף החלשים ביותר.

19. וזו לא טעות. **ביביעי אומר** (חלק המישי חא"ח סימן כ"א אות ג') אמר שזה מזויף מתוכו, זה דלא ממו ודלא כמו. אם כדעת הגאונים - ה"ן דקות יצאה שבת, ואם כדעת רבנו תם - ע"ב דקות, **מאיפה הביא שלושים ושש דקות?** אבל מחילה מכבודו, יש ברכי יוסף מפורש (בסימן רס"א סק"א) ואני מתפלל למה לא הביא את זה, שם הוא הביא תשובת בעל גינת ורדים - **רבי אברהם הלוי** בשו"ת מהר"י פראג"י (סי' מ"ו), היא לא נדפסה בגינת ורדים, והיום זה נדפס **שמנה על תפוצות ישראל לא להדליק במוצאי שבת עד עובר שני מילין או שלשה מילין**. כמה זה שני

נמצא בין הגבול של מצוה מן המובחר לבין הגבול של לכתחילה הכל בסדר, מה שאין כן אם אתה מקדים. וזו טענה לכל אלה שעושים על פי הרב טיקוצ'ניסקי - שש דקות לפני הנץ - אתה נכנס בגבול של דיעבד. מי אמר שזה מועיל? אולי כיון שאתה לא רואה את השמש זה לא מועיל. דבר שני, כף החיים אומר (ע"י סי' נ"ח סק"י) שארבע דקות אחרי הזריחה עדיין הכל נקרא הנץ. יש כאלה משתגעים על כל דקה, אני ראיתי שיש לנו בבית הכנסת שני שעונים על השניות. והשעונים האלה כל יום יש להם מחלוקת בית שמאי ובית הלל... תמיד צריכים להיות במחלוקת, תמיד יש הפרש. לפעמים כמה שניות, ולפעמים אפילו חצי דקה. אחר כך מסדרים אותם. על פי מה אתה מסדר אותם? מי יגיד לך בדיוק? תפתח את הטלפון מספר 1455 **"ואתנה** כאשר תאמרו אלי" (בראשית ל"ד, י"ב). זה הסימן - "1455" כאשר תאמרו אלי". עכשיו הוא אומר את השעה בעדינות כזאת (פעם היה אומר מהר): "שש עשרים, וחמש דקות", עד שיאמר "חמש דקות" עברו כמה שניות... מה אני יכול לעשות? אין מה לעשות. אז איך אפשר לדייק? הכל בערך, אי אפשר להגזים. מעיד **הרב דבליצקי** (שיחיה) על החזון איש שהוא לא היה כמו כל אלה המשוגעים [שמתחילים על השניה] "אה", "אה", "אה". אל תגזים, מתפללים בהנץ, איחרת קצת - לא קרה כלום. כף החיים אומר ארבע דקות הכל אדום, זה "דמדומי חמה" שהגמרא אומרת (ברכות דף כ"ט ע"א). "יראוך עם שמש" (תהלים ע"ב, ה) - "כל זמן שהחמה אדומה". לכן גם אם איחרנו, עדיין אנחנו נמצאים בגבול של כף החיים¹⁶.

זמן רבנו אברהם בן הרמב"ם לא כזמן רבנו תם

יב. בסוף הבאתי ראייה שיש לה צדדים לכאן ומכאן, זה רבנו אברהם בן הרמב"ם. כל כך חשוב המשפט הזה שהעתיק אותו מהר"ם אלשקר (סי' צ"ז) מרבנו אברהם בן הרמב"ם [שממנו מוכח שדעתו שלא כדעת ר"ת בשקיעה, אלא כדעת הגאונים]. לולי מהר"ם אלשקר, היינו כולנו מחללי שבת. אתה רואה את רבנו תם, והרשב"א (ברכות דף ב' ע"א) וכולם הולכים אחרי רבנו תם. רבנו תם היה גדול הראשונים, אם הוא קבע דבר - נגמור. הרמב"ן כותב בתורת האדם (כתבי הרמב"ן ח"ב עמ' רנ"א) על שיטת רבנו תם "אף על פי שהראשונים לא כתבו את זה". כלומר הוא הרגיש שרבנו תם אומר חידוש, לא כאלה שלוקחים את רבנו תם ומערבבים אותו שיהיה כמו הגאונים. לא, אין מה לעשות. רבנו תם לא כמו הגאונים [וע"ע בזה בשו"ת בית נאמן ח"ג חא"ח סי' נ"ו באורך]. רבנו תם סובר שעה אחרי השקיעה כמעט עדיין יום גמור. וההסבר הנכון הוא - ואני מניח ככה כמעט בטוח - שרבנו תם הלך פעם עם אחד התלמידים שלו, הלכו והלכו והלכו, שקעה השמש ועוד הלכו והלכו ויש אור. אמר לו התלמיד: הרב, איפה תלתא רבעי מיל? הלכנו כמעט ארבעה מילין. נו, מה זה? עוד יש אור. אמר לו רבנו תם: רגע, רגע, אנחנו לא מבינים את הגמרא. בפסחים כתוב (דף צ"ד ע"א) שיש ארבעה מילין מהשקיעה, ובשבת (דף ל"ד ע"ב) כתוב שיש תלת רבעי מיל. אלא התלת רבעי מיל זה בסוף ארבעה מילין. **ככה שיטת רבנו תם, וקבלו אותה הראשונים כיון שלא היו בארץ ישראל.** (כשעלו לארץ נגמרו). **אבל אחרי שהרמב"ן, והרשב"א, והרא"ש** (פ"ק דעניית סי' י"ב וע"ש בקרבן נתנאל), **והסמ"ג** (עשין ל"ב), **והריטב"א** (בשבת שם) **כולם הלכו אחרי רבנו תם, מישוהו יכול לחלוק עליהם?** מי "שהעז" לחלוק עליהם זה מהר"ם אלשקר, הייתה לו זכות. הוא היה במצרים, והיה לו כתב יד של רבנו אברהם לפני שיאבד מן העולם¹⁷, **ושם הוא כתב שכל זמן שיש טיפה של שמש בשמים עדיין יום גמור, ככה הוא כותב שם "עגולת השמש", זה ודאי לא כמו רבנו תם. רבנו תם סובר אחרי ששקעה השמש לגמרי עדיין יום גמור.**

16. פעם הלכנו [בזמני הנץ] אחרי ספר של הרב ידידיה מנת "זמני היום בהלכה", (היה ספר כזה ארוך, עכשיו עשה אותו שמן ומלא כל מיני פלפולים). והוא טעה. הוא כתב אחר כך באיזה מקום שהוא טעה, אבל לא שמנו לב. אז הוא איחר שתי דקות, והוספנו עליו שתי דקות. אז הרב דבליצקי שיחיה שלח לי גלויה "אנה אנחנו עולים" (דברים א', כ"ח) - כבר נגעת לאנא... [כלומר לזמן הוידוי]. מה זה? אתה מאחר בארבע דקות, הוא כבר איחר מספיק. טוב, שנה הבאה עשינו כמו שצריך, כי בלאו הכי הוא איחר שתי דקות. אבל אם יש לנו זמנים מדויקים של צוריאל, ואולי על פי המחשב של הרב ציקוני - אדרבא, עדיף לדייק. **אבל לא לדייק עד כדי כך שניות. אי אפשר בעולם לדייק בשניות. תדייק בערך, דקות בלבד ולא יותר מזה.** אנחנו מסתכלים על השעון אפס אפס, אבל אי אפשר לדייק כמו שעושה צוריאל רבע דקה, מחר יעשה איזה מכשיר שיחלק שלישיות ורביעיות, אי אפשר לעשות את זה. בן אדם זה בן אדם, "לא ניתנה תורה למלאכי השרת" (ברכות דף כ"ה ע"ב).

17. היום יש רק רבע ספר "המספיק לעובדי ה'". בערבית הספר נקרא (הוא נכתב בערבית) "כפיית אלעבדין". מה זה "כפיית אלעבדין"? "כפיית" - המספיק. "אלעבדין" - העובדים. ככה כתוב בשיטה מקובצת במוצאי (דף ס"א ע"ב) - "ידי העובדים". אבל את המלה המספיק לא הבין כלום, עשה מלה אחת, מה זה "דיהעובדים"? מה אתה מדבר? די העובדים. "רדי" - כפיית, העובדים. כלומר, אבא שלו - הרמב"ם - כתב את כל ההלכות שבזמן הזה ולא בזמן הזה, כמו טומאת צרעת, בית המקדש, מה אנחנו מבינים מזה היום? לכן אמר: אני כותב ספר שמספיק לעובדים - אנשים עובדי ה' וזהו. הספר הזה נשאר ממנו רבע או שליש. החלק העיקרי שכתוב בו על שבת נאבד, ומהר"ם אלשקר העתיק לנו אותו.

בסוף האנשים הללו גורמים חלול ה' גדול מאד כשמתגלה קלונם גרבים. יש אנשים שכאשר רואים רבנים ששמים התפרסם בעקבות מעשים לא ראויים, מיד אומרים: "מה זו הדת הזו!... אבל זו לא הדת! האנשים האלה הם לא דת, בגלל שיש להם כובע וחליפה הם מציגים את הדת! אז אפשר לקחת דחליל, לעטוף אותו בחליפה, לחבש לו כובע, והנה לפניך צדיק לתפארת... הוא רק דחליל!

ישו פרקדן

משיח השקר שבתאי צבי שגע את העולם. בהתחלה באמת היה תלמיד חכם ועלוי גדול, אבל לאחר מכן וחשב שהשיג כחות עלאיים והשגות גבוהות וטמירות, והתבלבל לגמרי. הגאון רבי **דוד הלוי סגל**, מחבר באור "טורי זהב" על "שלחן ערוך", שלח את בניו לראות את שבתאי צבי שהיה בטורקיה. הם ראו אותו, דברו אתו בעניני קבלה, חזרו לאביהם ואמרו לו: "הוא חכם גדול, עלוי ונדען". אמר להם: "תאמרו לי, ראיתם אצלו איזה דבר משנה?". אמרו לו: "שמנו לב שהצפרנים שלו עוברות את הבשר, וגם ראינו אותו ישן על הגב ועל הבטן". אמר להם: "איה זה יכול להיות? על פי הקבלה צריכים לגזז את הצפרנים, ואסרו חכמים לישון פרקדן על הבטן או על הגב, אדם שעובר על דברי חכמים לא יכול להיות משיח!".

טענה אוילית

בימינו עדין יש שוטים שטוענים שלצדיק מתר הכל. אין דבר כזה! זה שגעון מחלט! מי שמנסה לתרץ את החטאים של רבו בטענה אוילית שלרוב הכל מתר, זו שטות מחלטת וכפירה בעקרי התורה! אדם צריך לפקח את עיניו ולבדק הרבה אחרי מי הוא הולך ולמי הוא שומע. בפרט בימינו שהבלבול הולך וגובר, אדם ישים לב לכל דבר, אם רואה דברים משגים, צריכה להדלק אצלו נורה אדמה. אמרו רבותינו (סוכה דף נ"ב ע"ב): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, שנאמר: "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו" (תהלים ל"ז, ל"ב). היצר הרע לא עוזב גם את מי שכל חייו לומד תורה, צריך להזהר ולהישמר ממנו תמיד.

הגואל המזיף האחרון

כיוצא בזה מספר שבזמן המקבל האלקי רבי **מרדכי שרעבי** ע"ה, הגיע מארצות הברית יהודי המגדר כצ'ורבא מרבנו, גבוה משכמו ומעלה, היה מגלה דברים נסתרים לאנשים ושמו היה משה בן יוכבד. אנשים התחילו להקהל סביבו ולהאמין שהוא המשיח, הרי בזהר הקדוש כתוב שהגואל האחרון הוא משה רבנו, וגם השם של הרב הזה הוא משה בן יוכבד כמשה רבנו. הגיעו אנשים לרבי מרדכי שרעבי וספרו לו על גדלתו של אותו אדם, כמה שהוא יודע דברים נסתרים ושמא הוא המשיח. בדרך עליו הרב כיצד הוא זהיר במצוות, וראה שהוא לא מקפיד במספר דברים שאסורם מדרבנן, וראה גם כמה דברים מוזרים שאינם דרך הטבע. מיד הכין הרב שאותו אדם תמא ומקשקש ושואב את כוחו מהסטרא אחרא. שלח לו הרב שיבוא אצלו, אך אותו "רבי" משה בן יוכבד השתמט מלבווא. שלח לו רבי מרדכי: "ועתה ברח לך אל מקומך (במדבר כ"ד, י"א). תחזר למקום ממנו באת, ואם לא, אעקור אותך מן העולם!". אותו אדם שמע, ברח לו לארצות הברית ולא נודעו עקבותיו... יהי רצון שגוף לאור תורתם של רבותינו האמתיים, ונזכה לגאולה הקרוכה במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

(בראשית א', ד'), "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן" (פסוק ט'). וכן על זו הדרך. רק על בריאת האור ביום הראשון לא נאמר "ויהי כן", אלא "וירא אלקים את האור כי טוב" (פסוק ד'). וצריך להבין, מדוע לא נאמר גם שם "ויהי כן"? אומרים חז"ל (תגיה דף ע"ב ע"א), שביום הראשון הקדוש ברוך הוא ברא אור גדול שאפשר לראות בו מתחלת העולם ועד סופו. אולם לאחר שראה את דור המבול ודור הפלגה, חשש שישתמשו באור הזה לדברים לא טובים, עמד וגזר אותו לצדיקים. לכן ביום ראשון לא נכתב "ויהי כן". היכן הקדוש ברוך הוא גזר אותו? בתורה הקדושה. מי החזיר את האור? אהרן הכהן שהיה מדליק את המנורה המסמלת את אור התורה. הקדוש ברוך הוא החסיר את האור, ולכן לא כתוב בו "ויהי כן", אבל בא אהרן והחזיר אותו. זה מה שכתוב: "ויעש כן אהרן". אהרן עשה כן וכביכול הוסיף "ויהי כן" באור הגנוז. אדם שעמל בתורה וממית עצמו באהלה של תורה, הוא יכול לראות את אור התורה למרחקים. יש הרבה ספורים ידועים על **האר"י הקדוש** שהיה רואה למרחקים, איה היה רואה? מחמת שזכה לאור הגנוז שבתורה הקדושה, הצליח לראות למרחוק.

זכני לגדל בני

לפני שנתיים דרשתי באזכרה בעיר טבריה, ולאחר הדרשה פנה אלי יהודי תושב המקום, וספר לי מעשה מדהים על הצדיק רבי מאיר אבוהצירא זצוק"ל. לאותו אדם ולאשתו לא היו ילדים הרבה שנים. גם כשהשקיעו כספים רבים בטפולים קרים, לא עזר להם כלום. יום אחד כאשר נסע להשתתף בכרית מילה של אחד מקרובי משפחתו בעיר אשדוד, נצל את ההזדמנות, ונסע גם אל הצדיק רבי מאיר אבוהצירא לבקש את ברכתו. דפק בדלת, הרבנית פתחה והוא שאל: "האם אפשר להכנס אל הרב?". ככה, פשוט, בלי שמשים ובלי עוזרים... הרב קבל אותו, הושיב אותו לידו ובקש מהרבנית שתכין בעבור האורח כוס תה. שאל אותו הרב: "מה רצונך בני?". ענה לו: "הרב, הרבה שנים לא יזיתי לפניו בטון, בבקשה, הרב יוכל לברך אותי שאזכה?". ברח אותו הצדיק ואמר לו: "אל תדאג, אתה עוד תזכה לילדים". דברו קצת בדברי תורה והיהודי קם לצאת. לפני שיצא, קבל אמץ ושאל את הרב: "תודה רבה הרב, אבל הרב יוכל לומר לי מתי זה יקרה?". הסתכל רבי מאיר בפניו של היהודי ואמר לו: "**בעוד שלושה חודשים בעזרת ה' התבשרו בבשורת טובות!**". שמח היהודי והודה לרב, לא בכל יום מקבלים תחיית כזאת מרבי מאיר אבוהצירא... יצא משם, ובאמת הבשורה לא אחרה לבוא, אכן שלושה חודשים לאחר מכן הוא ורעייתו התבשרו על הריון ראשון לאחר הרבה שנות צפייה!

זהירות מחקויים

אמנם יש צדיקים שזכו שעל ידי אור התורה נגלה לעיניהם האור הגנוז, ובכחם לראות דברים מעבר לראיה הרגילה, אבל עם זאת, ידוע מאמר העולם: "מי שידע - לא מרר, ומי שמדבר - לא יודע"... בדורנו קמים חקויים לבקרים 'מקבלים' שונים, מדברים על גלגולים, על מסטיקה, אומרים כל מיני מושגים ואנשים נמשכים אחרי ההבלים שלהם. טבעו של האדם להמשך אל הנסתר. צריך להזהר מאנשים כאלו! אמנם יש מהם שהם באמת צדיקים, אבל צריך להתחשף אליהם בבחינת "כבדו וקשדו", אנשים מתלהבים ממכמה מלים של קבלה, אבל יכול להיות שאותם רבנים בסך הכל פתחו את הספר "המדריך למקבל המתחיל" ומצטטים משם כמה משגים... צריך מאוד להזהר מאנשים כאלה. אם אדם שם לב שמאנשים האלו יוצא סגנון לא מקבל ולא ראוי, ישים לב להתרחק מהם.

פינת הישיבה

ידע תדע

עמדה שמונה מאות שנה?! (בית נאמן גליון 414 הערה 4).

א. בפרשת השבוע יש פסוק מיוחד שאין כמוהו בכל התנ"ך, חמש פעמים מוזכר בו בני ישראל, ועל פי הלשון מספיק מקסימום שלוש פעמים - ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו, מתוך בני ישראל, לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד, ולכפר על בני ישראל, ולא יהיה בבני ישראל גגרי, בגשת בני ישראל אל הקדש" (במדבר ח', י"ט). כמה פעמים מוזכרים בני ישראל! אפשר לקצר את הפסוק, ולכתוב אותם רק שלש פעמים לכל היותר - ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל, לעבד את עבדתם באהל מועד ולכפר עליהם, ולא יהיה בבני ישראל גגרי בגשתם אל הקדש". למה כל האריכות הזאת? רש"י אומר להראות חבתם [של עם ישראל]. (אבל למה להראות חבתם רק עכשיו? אלא פינו שהפסוק בא לומר שהלויים באו במקום בני ישראל הנכודות, זה נראה כאלו הוא בא לדחות את בני ישראל, לכן פדי שלא יאמרו בני ישראל: למה אתה דוחה אותנו? אומר הקדוש ברוך הוא: חס ושלום, אני לא מאסתי בכם, אני שוכח אתכם, אני אוהב אתכם. "הבו ימיר לי אפרים אם ילד שעשעיים, כי מדי דברי בו, זכר אונקלוס ע"ה" (ירמיה ל"א, י"ט). מה פריש "זכר אונקלוס ע"ה"? לא מלשון שחקה, וכי קשאתה מדבר על בן אדם אתה שוכח אותו? ודאי שלא. אלא "זכר אונקלוס ע"ה" הפנה "הזכר אונקלוס ע"ה". כל כך אני מדבר על עם ישראל בחבה, אני מוכיר אותם פעם ועוד פעם, בני ישראל יבני ישראל. חמש פעמים נזכרו בני ישראל בפסוק). ולמה חמש בדייק? אומר רבי דוד עידן זצ"ל בספרו משפיל לזוד (ח"ב) שהעולים לתורה הם כהן ולוי וחמשה ישראלים. והפסוק אומר ככה - ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו" - זה הלוי והכהנים. ו"בני ישראל" מוזכרים חמש פעמים, אז זה כהן לוי וחמשה ישראלים. אבל יש פה קושיא, הפסוק מתחיל בלויים לפני הכהנים, למה? הרי קדם כל עולים הכהנים ואחר כך הלויים? התשובה היא שהפסוק בא לרמוז עוד הלקה, שאם אין לוי בבית הכנסת, נותנים את העליה שלו לכהן אומרים "קרא כהן במקום לוי" (וזהו "ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו"). (בית נאמן גליון 414 אותיות א' וב', וכן גליון 361 אותיות י"ב ו"ג, גליון 67 אותיות ד' וה').

ב. רב שהיה רבם של ישראל בזמן האמוראים, הוא הראשון שהביא את התורה מארץ ישראל ללבב, ראה שבארץ ישראל התורה נחסרת מאז פטירת רבי (רבי יהודה הנשיא), אמר: אם ככה אני הולך ללבב, ויסד שם ישיבות גדולות מאד. עד שבעל מדרש תנחומא אומר (בפרשת נח א"א ג') אחרי שהישיבות באו ללבב, לא תבוא שום אמה ושום אדם שיגיע עליהם ויבטל אותם, הם לא יתפלו. אחרי מדרש תנחומא שמונה מאות שנה עמדה הישיבה של רב בבבל! אתם יודעים מה זה שמונה מאות שנה? איזו ישיבה בעולם

ג. בפרשה, "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרכיכם ועשה פסח לה" (במדבר ט', י'). למה כתוב איש איש? אמרו חכמים (פסחים דף ס"ו ע"ב) איש נדחה לפסח שני, ואין צבור נדחין [אלא מקריבים קרבן פסח בחג פסח הראשון אף שהם טמאים]. ובכל זאת יש דעה בתוספתא (פסחים פ"ח ה"ב), והיא מובאת בסוף ספר חזון עובדיה על ההגדה (עמ' צ"ז), שאם נבנה בית המקדש בין פסח ראשון לשני, כל הצבור עושים פסח שני. למה? כי לא היתה להם ברה, הרי פסח ראשון הם לא יכולים לעשות. ונזה הוא מביא שם תרוץ פה על מה שאומרים בכורף: זכר למקדש כהלל הזקן שהיה פורכן ואכלן בבת אחת, לקים מה שצאמר (במדבר ט', י"א) "על מצות ומררים יאכלהו". ויש קושיא עצומה, הרי הפסוק "על מצות ומררים יאכלהו" נאמר על פסח שני, בפסח ראשון לא כתוב ככה, אלא כתוב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי איש וימצות על מררים יאכלהו" (שמות י"ב, ח'), צריכים לומר: לקים מה שצאמר "וימצות על מררים יאכלהו", לא "על מצות ומררים יאכלהו", וכי אנו נמצאים בפסח שני, נמצאים בליל פסח ראשון? אז הוא הביא תרוץ של האדמו"ר מבולו שצאמר, אנו נמצאים בליל פסח ראשון? פסח ראשון לשני, ואז זה ממש לקים מה שצאמר "על מצות ומררים יאכלהו". ויש על זה עוד תרוצים אחרים. (התרוץ הפשוט הוא שמסדר ההגדה הביא פסוק פשוט יותר. השומע לא מבין מה זה "וימצות על מררים יאכלהו", לכן תפסו את הקצור של הפסוק פאן, אבל זה אחד התרוצים הנכונים). (וע"ע בספר ה' נסי ח"א עמ' רמ"ד]. (גליון 462).

ד. למרן הרב עובדיה הביא ספר של רבי שאול כהן על הגדה של פסח, ספר "עריבי פסחים", יש בו שני פרקים - "זכר לפסח" ו"זכר לחגיגה". חלק מהם מעתק מאיזה כתב יד מרוקאי משנת שכ"ה וחלק משלו. והרב עובדיה ביום ששי היה מקבל אנשים, פעם מישהו אמר לי: הוא לא יכול לנשם, באים אליו ששים-שבעים איש ומחפכים שם [בתוך פדי להפנס אליו], ומישהו ראה את הרב בין גברא לגברא [בין אדם לאדם שנוכנס] מסתפל בפסח [של רבי שאול], עד שהולך אחד יש לו עוד עשר שניות, מסתפל עוד, קורא. אתם לא יודעים מה זה רבי שאול, מה זה לחם הבצורים [ספרו של רבי שאול בעניני דקדוק], מה זה גאון עולם, זה שהתפלל שכל זרעו אחריו יהיה תלמידי חכמים ויראי שמים, והתפלה שלו מתקיימת עד היום, שמונה דורות ואולי תשעה דורות [מזרעו הם מרנן ורבנו משה כלפון הכהן, ורבנו מרדכי אמייס הכהן, ורבנו רחמים חי חויתה הכהן, ועוד גאונים]. (גליון 508).

הלכה נאמנה

נקמה לך" עד סופו - "אחד ושמו אחד", ואז אבא רק היה אומר "לעולם" "ועד"...היה אחד מהמון העם שאמר לו: אני יודע את זה. אמר לו: איפה ראית את זה? אני ראיתי את זה בבבלי יוסף (סי' רצ"ג אות ב') בשם רב האי גאון [שזו סגולה להצלתה], ואתה איך אתה יודע את זה? אמר לו ראיתי את זה בתפלת החדש. וכי דברי גרפי יוסף נחבאים שם בגרפי יוסף? הביאו אותם בסדורים כמו בית מנוחה ותפלת החדש. אמר לו: בסדר, עכשו נחא... [ובכף החיים הביא (בשם הרומח ועוד)] שפאשר מאריכים אתה נותן הפונה לרשעים בגיהנם שהם מחפים, לא יכניסו אותם לגיהנם, עד שיגמרו האחרון של ישראל ברכו, אנוחנו מאריכים בעקר בברכו השני, בראשון למדנו להאריך, מפני שהרב משה לוי כתב לעשות את זה (מפני שהרמ"א כתב ככה). אנוחנו עושים את שניהם, אבל עקר האריכות בברכו האחרונה, כי הרשעים מחפים לברכו האחרונה, ואז הם יכניסו לגיהנם. (גליון 414)

אנוחנו אומרים בתפלת ערבית פעמים ברכו. פעם בתחלת התפלה ופעם בסוף התפלה, זה המנהג של הספרדים. אבל אצל [חלק מן] האשכנזים לא כן, פעם התפלת בדרום אפריקה ביינהנסבורג ויש שם בית כנסת של אשכנזים ובית כנסת של ספרדים ולפעמים התפלת עם האשכנזים במוצאי שבת, והם לא אומרים רק פעם אחת. ולכן הרמ"א אומר (פסימו רצ"ג ס"ג) שאריכו [במוצאי שבת] בברכו לפני תפלת ערבית, אבל הספרדים עושים ברכו פעמים. ואבא זצ"ל היה מאריך בברכו והאחרונה של מוצאי שבת. בראשונה לא היה מאריך, באחרונה היה מאריך הרבה מאד. והיה אומר שהרב שלמה דאנה זצ"ל (תלמידו של המשפ"מ רבקה) היה מאריך גם בראשונה וגם באחרונה, אבל אבא ע"ה לא היה מאריך בראשונה, רבי משה לוי זצ"ל כתב (מנוחת אברהם ח"א פרק ט' הלכה ד') שמאריכים רק בראשונה, כי הוא הלך אחרי פשט הרמ"א שזלחו ערוך. אבל מי שיכול להאריך בשניהם תבוא עליו ברכה. אבא היה מאריך כל כך הרבה באחרונה, עד שהצבור הגיעו ל"על כן